

BUDGET 2017
FÖR GÖTEBORGS STAD
OCH FLERÅRSPLANER 2018-2019

Göteborg – ett hem för fler

Göteborg ska vara ett hem för fler. En stad där alla och envar har möjligheter att forma sina liv och förverkliga sina drömmar och idéer, där friheten att få välja är en självklarhet. Ett växande Göteborg ger ökade möjligheter också för oss som redan bor och verkar här. Göteborg står dock mitt i en rad utmaningar.

För att alla ska ha de bästa möjligheter att forma sina egna liv med god hälsa och bättre livsförutsättningar behöver Göteborg höja bildnings- och utbildningsnivån. Det livslånga lärandet ska stötts av utbildningssystemet för att vara en trygghet både för unga och äldre. Att alla unga ska mötas av engagerade lärare är lika självklart som att äldre får en värdig vård och omsorg med välutbildad personal. För att bättre kunna ta plats i samhället måste alla invånare ha möjligheten att få lära sig mer. Valfrihet är en grundförutsättning. Det är så vi bygger ett kreativt, jämlikt och jämställt Göteborg, sammanhållet och öppet för världen med nya idéer.

Utanförskapet måste brytas och fler ska ha ett jobb att gå till. Då måste vi se mångfalden som en tillgång och arbeta för företagsamhet och samverkan mellan skola och näringsliv. Göteborgsregionen kan bli en viktigare tillväxtmotor, men förutsättningen är en politisk vilja som välkomnar tillväxt och utveckling.

Många upplever otrygga situationer och miljöer i Göteborg. Det krävs konkreta åtgärder för att alla ska känna trygghet och säkerhet. Ökad samverkan med fler och mer närvarande poliser är en sådan åtgärd.

Fler bostäder behövs för alla oss som vill bo och verka här. Bostäder behövs i alla former i hela staden. De infrastruktursatsningar som Göteborg får del av genom det Västsvenska paketet är nödvändiga för att understödja utvecklingen när staden växer. Vi måste redan nu se ännu längre framåt, planera för framtiden och tro på tillväxt. Göteborg ska vara ett hem för fler.

Vi möter möjligheter och utmaningar tillsammans.

Jonas Ransgård (M) Helene Odenjung (L) David Lega (KD)

Innehållsförteckning

Göteborg – en stad med utmaningar	6
En kunskapsstad med ambitioner.....	9
Medmänsklighet i omsorgen.....	18
En sammanhållen och trygg stad genom delaktighet.....	21
Äldreomsorg för ett värdigt liv	28
En stad med klimatambitioner	34
Jobb och tillväxt för bättre välfärd.....	38
Kultur i en modern stad.....	44
Förening och fritid i en aktiv stad	47
Göteborg – en växande stad.....	49
En stad som tar ansvar för ekonomin.....	57
Attraktiv arbetsplats och arbetsgivare.....	62
Utmaningar och strategiska mål.....	64
Ekonomisk sammanställning 2017-2019	68

Göteborg – en stad med utmaningar

Grunden i vårt Göteborg är att alla människor är olika men alla människor har lika värde. Vi ser vikten av varje människas liv, dennes inneboende kraft och vilja att ta ansvar och rätt att sträva efter att förverkliga sin dröm. Mänskliga rättigheter och demokratiska värden är grundläggande för ett välmående, öppet och rättssäkert samhälle. Alla göteborgare, nya som gamla, ska utifrån sina egna förutsättningar ta ansvar för sin egen försörjning och ta del av sina rättigheter och skyldigheter. Respekten för alla människors personligheter och eventuella funktionsnedsättningar, för etnisk mångfald, jämställdhet, religionsfrihet, sexuell läggning och könsidentitet ska alltid vara självklar och genomsyra hela Göteborgssamhället.

Sverige har under lång tid tagit ett stort ansvar i Europa för mottagandet av flyktingar. På motsvarande sätt har Göteborg tagit ett stort ansvar i Sverige. Göteborg har alltid präglats av mångfald och inflyttning. Staden byggdes av människor med olika bakgrund och kompetenser som representerade en mångfald av nationer och kulturer. Det är en del i Göteborgs historia.

Krig, nöd och oroligheter runt om i världen har gjort att fler människor än tidigare sökt sig till Sverige för skydd. Hittills har det tagit alldeles för lång tid från beslut om uppehållstillstånd tills människor fått möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden och själva kunna bygga sin framtid. Integrationsarbetet - oavsett om det handlar om infödda, inflyttade eller nyanlända - handlar om värdegrunden och om rättsstatens principer om individens grundläggande fri- och rättigheter.

Göteborg har stått inför utmaningar i många år. Bostadsbristen, utmaningarna i skolan, segregationen i staden, den sjunkande kvaliteten i välfärden för att bara nämna några. Att uppnå ökad integration, bygga bort den akuta bostadsbristen, uppnå ökad trygghet och välfärd med kvalitet, ökad tillväxt för fler jobb samt ökad kunskap för bättre skolresultat är utmaningar som måste prioriteras.

Ökad trygghet och välfärd med kvalitet

Göteborg upplevs som en splittrad stad med utanförskap, brister i välfärden och en ökande känsla av otrygghet. Vi ser det i form av brottslighet, skottlossningar på öppen gata, allt sämre betygsresultat, brister inom vård, skola, omsorg samt i avsaknaden av valfrihet. Den

negativa trenden måste brytas och alla elever i Göteborgs skolor ges samma möjligheter till kunskap. Kunskap och bildning är grunden för att kunna styra över sitt eget liv. Ett strategiskt mål är strävan efter ett socialt hållbart Göteborg med ökad trygghet och en valfrihet och välfärd med kvalitet, där mångfald är en tillgång.

Göteborg har ett högt skattetryck i jämförelse med andra storstäder. Trots det är stadens service inte tillräckligt bra. Att vända den utvecklingen, att höja tilliten och kvaliteten genom ett smartare och effektivare arbete som också kan ge ett bibehållet eller lägre skattetryck, är en utmaning. Att sträva efter en effektivare organisation som hushållar med medborgarnas skattemedel, med ett kvalitativt och tydligt kommunalt uppdrag är ett annat strategiskt mål.

Ökad tillväxt för fler jobb

Göteborg har en stolt tradition av starka globala företag, men näringslivsfrågor har inte prioriterats. Resultatet är ett företagsklimat i fritt fall enligt undersökningar som gjorts de senaste åren. Vår stad ska uppmuntra idéer, innovationer och måste vara attraktiv för entreprenörer som vill starta eller utveckla företag. För företag som är etablerade här är utmaningen stor att få tag på rätt kompetens, ändamålsenliga lokaler och goda kommunikationer. Det måste bli lättare att ta sig in på arbetsmarknaden, inte minst när det gäller enklare jobb. Företagsklimatet måste förbättras samtidigt som behoven av ny infrastruktur och fler arbetstillfällen blir allt större. Västsvenska paketet är en grundbult i den västsvenska infrastrukturen för många år framåt. Att verka för tillväxt, fler företagsetableringar, inte minst småföretag och fler arbetstillfällen i Göteborgsregionen är ett strategiskt mål.

Bygg bort den akuta bostadsbristen

Göteborg har i dag en omfattande bostadsbrist. I flera bostadsområden på Hisingen och i nordöstra Göteborg är trångboddheten stor och det saknas ofta möjlighet att göra boendekarriär. Det behövs ett tillskott av bostäder som ökar mångfalden och knyter ihop staden. Men det är inte enbart antalet bostäder vi behöver öka i Göteborg, utan också öka mångfalden av boendeformer, exempelvis i form av studentbostäder, småhus, lägenheter och trygghetsboende. Göteborgs Stad ska i första hand öka bostadsbyggandet. Vid sidan av det generella bostadsbyggandet krävs snabba insatser för nya boenden som bör ske i dialog med göteborgarna. Ett strategiskt mål är att anpassa

bostadsutbud, kommunal service och annat utifrån befolkningstillväxten.

Snabbare etablering för dem som kommit till Sverige

Att stå utanför arbetsmarknaden under lång tid är förödande för individen och innebär betydande samhällsekonomiska förluster. Det är en utmaning att underlätta integrationen för dem som kommit hit och fått rätt att stanna. Strategin för att bryta utanförskapet grundas på uppfattningen att alla kan och vill delta och integrationsarbetet måste finnas i alla verksamheter. Belastningen har ökat på stadens olika verksamheter. Vår förmåga att underlätta nya göteborgares möjlighet att bygga sig en framtid här kommer att ha stor betydelse för hur vår gemensamma framtid ser ut. Det viktiga är att individen står i centrum. Mottagandet av nyanlända ska syfta till integration, arbete och delaktighet vilket i sin tur kräver satsningar på jobb, utbildning och bostäder. Snabbare etablering på arbetsmarknaden och ökad integration genomsyrar alla strategiska mål.

Utmaningar, mål och fokusområden

De övergripande utmaningarna baseras på hur staden ser ut i dag och förutsätter att vi som bor och verkar här på olika sätt förhåller oss till dem. Utifrån utmaningarna sätter vi strategiska mål – hur vi på lång sikt vill bemöta de utmaningar vi ser. De strategiska målen har brutits ned i prioriterade mål för 2017 till 2019. De anges som en riktning, till exempel att öka eller minska. De prioriterade målen är mål som alla nämnder och styrelser har att förhålla sig till. Enskilda nämnder och styrelser kan lägga till max två egna prioriterade mål. För att tydliggöra de prioriterade målen finns också fokusområden för 2017; vad som ska tas an och som sedan också följs upp. Samtliga utmaningar, strategiska mål, prioriterade mål och fokusområden listas i tabellverket sist i budgeten.

I budgethandlingen beskriver vi, inom olika fokusområden, som också kan beskrivas som det kommunala kärnuppdraget, hur vi vill att staden utvecklas. Allt syftar till att nå våra strategiska mål, för att kunna möta de utmaningar vi ser. Några fokusområden går dock igenom alla andra områden. Människosynen – alla människors lika värde – är ett sådant. Jämställdhet, mångfald, öppenhet och valfrihet är några andra exempel.

En kunskapsstad med ambitioner

En stad med höga ambitioner måste ha ett utbildningsväsende i världsklass, från förskola till högre utbildning och forskning. Kunskap och bildning ger människor makt att själva forma sina liv. Göteborg behöver en nystart för att kunna bli en kunskapsstad på allvar. Redan från förskolan ska utbildningen stimulera elevers lärande och utveckling för fortsatt skolgång.

Utbildningen i grundskolan ska ge alla elever de kunskaper och färdigheter de behöver för att delta i samhällslivet och i fortsatt utbildning. Särskilt stöd ska ges till elever som har svårigheter i skolarbetet likaväl som stimulans ska ges till dem som kan nå längre.

Nystart för grundskolan

Stadsdelsnämnderna har misslyckats med uppdraget som skolnämnder. Därför ska ansvaret för förskoleklass, grundskola, grundsärskola samt fritidshemmet lyftas från stadsdelarna och samlas i en central nämnd.

I dag finns en stor målträngsel i utbildningssektorn.

Kommunfullmäktige ska inte ha några egna mål utöver att följa upp att läroplan och skollag, det statliga uppdraget, följs i verksamheterna

Center för skolutveckling ska vara en resurs för alla skolor i Göteborg, oavsett huvudman, när det gäller forskning och utveckling, specialpedagogik, kompetensutveckling och annat som kan gynna alla elever i Göteborg.

I dag har Göteborgs Stad tio olika modeller för att fördela grundskolans resurser, med olika grader av kvalitet, vilket inte skapar förutsättningar för en likvärdig skola. Alla elever har olika behov och förutsättningar men har samma rätt att nå sin fulla potential. Därför ska öronmärkning med ett garanterat grundbelopp införas där resurser för insatser för elever i behov av särskilt stöd ingår. Detta kompletteras med en modell av socioekonomiskt tilläggsanslag och med tilläggsbelopp för elever i behov av omfattande särskilt stöd i grundskolan.

Syftet med det socioekonomiska tilldelningssystemet är att fördela de ekonomiska resurserna på ett sådant sätt att skolorna ges resurser i förhållande till de förutsättningar de har. Modellen behöver både innehålla faktorer på individnivå i betydligt större utsträckning än i

dag och på gruppnivå. Särskilt fokus ska läggas på invandringsår och vårdnadshavarnas utbildningsnivå.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att utreda och förbereda ett införande av en ny gemensam modell, där en så stor del som möjligt av skolpengen går direkt till den enskilda skolan och dess rektor. I uppdraget ingår även att se över möjligheterna för de enskilda skolor, som har budget i balans och överskott, att kunna fondera resurser till kommande verksamhetsår. Skolor som har svårt att hålla budget ska anslagsfinansieras till dess att ekonomin är i balans.

En tillgänglig förskola med valfrihet

De viktigaste människorna för barnens uppfostran och uppväxt är föräldrarna. Syftet med förskolan är att stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barn en trygg omsorg som styrs av förskolans läroplan. Verksamheten utgår från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling samt lärande bildar en helhet. Tillgång till förskola och barnomsorg kan vara avgörande för att föräldrarna ska kunna studera eller arbeta.

Göteborgs Stad ska erbjuda alla barn en förskoleplats inom fyra månader. Prioriterat är att säkerställa att den lagstadgade tillgången till pedagogisk verksamhet och förskola uppfylls. Utbyggnaden av förskolan ska därför fortsätta. Familjernas valfrihet ska värnas och alternativ uppmuntras inom såväl kommunala som fristående verksamhetsformer.

Förskolans öppettider behöver bli flexiblare och i större omfattning anpassas till föräldrarnas önskemål och behov. Det kan ske genom förlängda öppettider, nattbarnomsorg eller omsorg i hemmet. Den öppna förskolan är av speciell betydelse eftersom där skapas en mötesplats för alla föräldrar och barn.

Resurserna ska följa med barnet oavsett vilken verksamhet föräldrarna väljer. En tydlig och transparent fördelning av resurser skapar bättre förutsättningar för förskolechef att planera verksamheten.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att utreda en modell med fria förskoleval.

Konsekvenserna för förskolan ska analyseras och utredas mot bakgrund av att skolan lyfts från stadsdelarna.

En förskola med kvalitet

Matematik, språkutveckling samt naturvetenskap och teknik är prioriterade områden där arbetet i förskolan ska fördjupas. Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att lära sig svenska före skolstarten. Samverkan med biblioteken ska utvecklas och personal i förskolan ska erbjudas möjlighet till fortbildning och inspiration kring läsning.

Kvalitetsgranskningen av stadens förskolor ska ske genom kontinuerlig utvärdering och uppföljning samt redovisning av vidtagna åtgärder för kvalitetsutveckling. Tillsynsansvaret för den fristående verksamheten ska överföras till en central skolnämnd. En viktig del i tillsynsarbetet är att vårdnadshavare kan anmäla synpunkter och klagomål till den nya förvaltningen, som sedan kan ligga till grund för inspektion.

Barngruppernas storlek och sammansättning får inte vara större än att kvaliteten kan säkras. Ett led i kvalitetsarbetet är att minska barngruppernas storlek och se över gruppernas sammansättning. Kommunstyrelsen ska utreda olika alternativ kring ett maxtak på barngrupperna med utgångspunkt i Skolverkets nya riktmärken. Barnens vistelsetider ska utredas.

Högre ambitioner i skolan

Alla elever ska, utifrån sina förutsättningar, mötas av positiva och höga förväntningar samt tydliga kunskapskrav i skolan. Ingen elev ska behöva lämna skolan utan att kunna läsa, skriva och räkna. Därför ska en läsa-skriva-räkna-garanti införas i årskurs tre.

Vad som händer i klassrummet bestämmer hur det går för eleverna. Ska resultaten förbättras behöver varje elev få mer tid med skickliga lärare. Forskning visar att mindre klasser under de första skolåren kan ge positiva effekter på elevernas resultat, särskilt om lärarens kompetens nyttjas på bästa sätt. Där det är möjligt ska rektor utifrån lokala behov ges möjlighet att minska storleken på klasserna, ha fler lärare i klassrummet, ha fler halvklasstimmar eller anställa fler speciallärare.

Läsning är grunden för allt lärande och är avgörande för att ge eleverna ett levande språk och verktyg att ta till sig andra kunskaper. Särskilt viktigt är ökat fokus på pojkars läsning. Här har skolbiblioteken och skolbibliotekarierna en viktig roll.

Särskolan är väsentlig för elever i behov av särskilt stöd.

Grundskolan i Göteborg ska ge kunskaper, bidra till personlig utveckling, social gemenskap och ge en god grund fortsatta studier och för ett aktivt deltagande i samhället. Alla elever oavsett skolform måste mötas av positiva förväntningar. Utbildningen ska hålla en hög kvalitet och därför ska personalens kompetens säkerställas. Det är viktigt att alla elever i grundskolan har ett utrett behov av särskola.

Tidiga och extra insatser

Genom screening och utvärdering av elevers kunskaper kan vi på ett tidigt stadium fånga upp elever som behöver tidiga insatser och extra stöd för att nå kunskapsmålen. Kunskapsmålen i årskurs tre, sex och nio ska följas upp kommuncentralt.

Läxhjälp och studiestöd ska riktas till mellan- och högstadiet, gärna i samverkan med det civila samhället. Medel ska avsättas centralt som kan sökas för externa samarbeten.

Extraundervisning på kvällar, helger och lov eller genom ett extra skolår ska erbjudas för den som behöver. Skolnämnden ska erbjuda lovskola för alla elever från årskurs sju som riskerar att inte nå kunskapskraven och för alla elever i årskurs nio som lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasieskolan. Om en elev inte är behörig till gymnasieskolans nationella program ska eleven även erbjudas att gå ett preparandår.

För att stimulera intresset för matematik och naturvetenskapliga ämnen kan spetsklasser startas på högstadiet. Det är viktigt att även elever med särbegåvningar utmanas i klassrummet.

Grundskolans elever får i dag mindre tid för idrott och hälsa än för tjugo år sedan. Detta trots att övervikt och fetma har blivit vanligare. Det finns ett tydligt samband mellan hög fysisk aktivitet, hälsa och inlärningsförmåga. Detta ska tillvaratas på lämpliga sätt i Göteborgs skolor.

Stärk fritidshemmen

Fritidshemmen är en förutsättning för många föräldrar att delta i arbetslivet. Fritidshemmen ska ge eleverna trygghet, stimulera elevers utveckling, lärande och erbjuda en meningsfull fritid.

Fritidspedagogiken bedrivs under hela dagen och det är viktigt att

kvaliteten utvecklas. I dag är elevgrupperna för stora.
Elevsammansättningen bör ses över lokalt.

Kunskapsfokus i gymnasieskolan

Gymnasieskolans utbildningar ska innehålla utbildningsvägar både för de elever som har ambitionen att läsa vidare på universitet eller högskola och för dem som vill gå direkt ut i arbetslivet.

Det ska finnas ett brett utbud av gymnasieutbildningar att välja mellan och ungdomarnas förstahandsval ska tillgodoseas i så stor utsträckning som möjligt, med syfte att öka motivationen och minska avhoppet.

Stadens gymnasieskolor ska ha en tydlig profil med högsta kvalitet och nuvarande gymnasieorganisation förändras med ambitionen att varje kommunal gymnasieskola får en ansvarig chef och ett tydligt pedagogiskt ledarskap. Oavsett vilken utbildning eleven väljer ska varje individ stimuleras och utmanas att nå längre. Antalet spetsutbildningar kan öka. Ett fjärde år erbjuds på teknikprogrammet.

Yrkesprogrammets ambitionsnivåer ska öka så att eleven kan gå direkt ut i arbetslivet med goda yrkeskunskaper och en yrkesexamen. Möjlighet ska finnas att gå ett yrkesprogram som lärling eller göra sin lärlingsutbildning på ett företag. Kopplingen till arbetsmarknaden är viktig i all utbildning. Kortare yrkesutbildningar, som förbereder för tydliga arbetsuppgifter inom en viss bransch, behöver också erbjudas. Insatser ska vidtas för att öka intresset för yrkesprogrammen.

Det fria gymnasievalet inom Göteborgsregionen (GR) är ett viktigt samarbete mellan kommunerna. Det ökar elevernas möjligheter att välja utbildning och skola. Anslagen till gymnasieskolan i Göteborg ska öka för att närma sig GR:s prislista.

Det är viktigt att staden säkerställer att eleverna i gymnasieskolan får ökade möjligheter att välja utbildningsvägar och att kontakten med arbetslivet stärks, inte minst när det gäller att skapa fler praktikplatser. Ett mål med utbildningen måste vara att varje elev efter förmåga får möjlighet till ett så självständigt liv som möjligt och ges rätt förutsättningar för egen försörjning.

Ansvar och stöd till skolans pedagogiska ledare

Forskning om framgångsrika skolor visar att rektorns roll är central. För att lyfta kunskapsresultaten i stadens skolor krävs satsningar på stadens rektorer och deras pedagogiska ledarskap. I den nya

skolorganisationen ska rektor vara anställd av den centrala förvaltningen och lönen ska inte belasta den aktuella skolans budget.

Erfarenheter visar att skolor som underpresterar ofta har haft många rektorsbyten. Stadens rektorer måste ges både ökat ansvar och ökade befogenheter över såväl verksamhet som ekonomi samt få stöd i andra uppgifter som rektorerna i dag lägger tid på. Kommunstyrelsen får i uppdrag att tillsätta en utredning av rektorernas arbetsmiljö.

Stadens rektorer har halkat efter lönemässigt mot jämförbara kommuner. Många rektorer är nya på sina jobb bland annat till följd av en hög omsättning på tjänsterna. Rektors arbete ska premieras högre och lönen höjas. Biträdande rektorer ska gå rektorsutbildningen för att stärka styrningen och ledningen av skolan samt för att säkra tillgången på framtida rektorer.

Satsa på lärarna

Lärare är den enskilt viktigaste faktorn för eleverna och läraryrkets status behöver lyftas. I dag råder lärarbrist. Flera skolor vittnar om att det har blivit svårare att rekrytera ny personal till skolan. Det är en oroande utveckling. Göteborgs Stad behöver bidra till att locka fler till att bli lärare, att behålla de lärare som redan är anställda och locka tillbaka lärare som lämnat yrket. Ett exempel på fler karriärvägar är att inrätta lektorat med verksamhetsnära forskning. Ett långsiktigt strategiskt arbete tillsammans med Göteborgs Universitet och GR behöver utvecklas, dels för att säkra tillgången till personal, dels för att fortbilda lärare som i dag saknar behörighet.

Alliansregeringens införande av karriärtjänster har varit avgörande för att förbättra lärarnas karriärmöjligheter och i dag har Göteborgs Stad hundratals anställda förstelärare. Med ett fullföljande av alliansregeringens satsning hade fler förstelärare kunnat anställas på skolor i utsatta områden. Lärarnas löner behöver fortsätta höjas. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att genomföra en lönekartläggning av lärare som ska kopplas till en kompetensutvecklingsplan.

Kommunstyrelsen tillsammans med berörda nämnder ges i uppdrag att genomföra en översyn kring hur lärarnas administrativa börda kan minska. Lärarnas tid med elever ska prioriteras.

Ett systematiskt kvalitets- och uppföljningsarbete

Ett systematiskt kvalitetsarbete är en förutsättning för att alla barn och elever ska ges en likvärdig utbildning. I dag brister stadens kvalitetsarbete på alla nivåer. Ett nytt uppföljningssystem, kopplat till huvudmannen, för stadens systematiska kvalitetsarbete ska inrättas.

En aktiv studie- och yrkesvägledning

Staden behöver bli bättre på att erbjuda alla elever, oavsett skolval, en oberoende kvalificerad studie- och yrkesvägledning. Därför ska det säkerställas att elever får den vägledning och det stöd som krävs för att de ska kunna göra medvetna val. Det kommunala aktivitetsansvaret behöver stärkas. Erfarenheterna från projektet Plug-In är goda och ska därför implementeras fullt ut.

Trygghet och studiero är avgörande

Göteborgs skolor har i dag omfattande problem med trygghet och studiero, vilka är grundläggande för att lyfta kunskapsresultaten. Att visa hänsyn och respekt för andra elever och lärare och att ta ansvar för sina studier har stor betydelse för skolgången.

Kommungemensamma regler och rutiner ska införas på samtliga skolor för hur elevens frånvaro och närvaro ska följas upp.

Mobbning, kränkningar och hot är oacceptabelt var det än sker. Alla skolor ska genomföra ett tydligt värdegrundarbete där eleverna är delaktiga och ska ha evidensbaserade antimobbingplaner. Rektor har ansvaret för att upprättade ordningsregler efterlevs och utvärderas årligen, samt att löpande hålla föräldrarna informerade.

Göteborg behöver fler förskolor och skolor

Flera av stadens förskolor, grundskolor och gymnasieskolor är i dag fulla och nya behöver byggas för att skapa plats för ett ökat antal elever. Paviljonger är en tillfällig lösning på ett permanent problem. Därför är det viktigt att staden hittar vägar för att snabba på byggandet av nya förskolor och skolor där konceptlösningar kan vara en del. Kommunstyrelsen får i uppdrag att genomföra en kartläggning av nuvarande planer och behov av skolor i Göteborg i samverkan med fristående verksamheter.

Förstärk elevhälsan

Elevhälsan ska främst användas förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot målen. Därför ska skolan erbjuda en fungerande och förtroendeingivande elevhälsa med god tillgänglighet till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagoger för att snabbt kunna få den hjälp och det stöd eleven behöver. Samarbetet med Västra Götalandsregionen (VGR) ska stärkas.

Vuxenvärlden behöver ta ett större ansvar för att guida barn och ungdomar i sociala relationer inte bara i verkliga livet, utan också för hur vi betar oss på nätet. Många barn och ungdomar blir utsatta för nedsättande kommentarer och hat, och en av tre unga tjejer upplever sexuella trakasserier på nätet. Med den ständiga uppkopplingen tar inte mobbningen slut efter skoltid, istället fortsätter mobbningen även hemma genom elaka kommentarer och hot i mobil och dator. I dag blir var tionde elev mobbad via nätet. Anonymiteten på nätet kan bidra till hård jargong då barnen och ungdomarna inte får en direkt reaktion i form av ansiktsuttryck och liknande.

Forskningen kring mobbning på nätet, cyberbullying, är relativt ny och kunskapen hos vuxenvärlden behöver öka. Center för skolutveckling får i uppdrag att skapa mötesplatser för erfarenhetsutbyten, spridning av forskning och metoder att aktivt arbeta mot cyberbullying tillsammans med skolor och skolledare i syfte att motverka och förebygga cyberbullying på skolorna i Göteborg.

Elevhälsan ska förstärkas med en samordnad funktion för grundskolans kuratorer placerad hos Center för skolutveckling. Denna samordnare ska stödja grundskolekuratorerna med introduktion för nyanställda, kompetensutbildning, handledning och nätverksmöten. Samordnaren bör också bevaka aktuell forskning, juridik, metoder och uppdragsbeskrivning i styrdokument. Samordnaren ska även arbeta med att ta fram arbetsformer och rutiner för samverkan med socialtjänst, barn och ungdomspsykiatri.

Insatser för nyanlända elever

Det behövs ett attitydskifte i synen på nyanlända elever. Målet kan inte vara att nästan alla elever ska klara godkänt, målet måste vara att alla elever ska nå högsta betyg, trots att inte alla elever når hela vägen fram. Det är utifrån dessa förutsättningar som stöd och hjälp ska sättas

in. Forskning visar att det som händer under det första året i det nya landet är avgörande för hur de följande tio åren blir. Därför är det helt centralt att nyanlända elever får en gedigen introduktion, kartläggning och att eleverna följs upp.

I dag är det få stadsdelar och ett fåtal skolor som tar ett stort ansvar för nyanlända elever. Varje stadsdel ska ha mottagningsenheter och introduktionsklasser för nyanlända elever. Undervisningen måste organiseras och anpassas efter den enskilde elevens grundkunskaper. Fokus ska ligga på svenskundervisning och modersmålet ska användas som ett stöd.

IT ett självklart stöd

Berörda nämnder ges i uppdrag att ta fram en stadsgemensam IT-strategi, istället för dagens tolv, som utifrån forskning hjälper skolorna att välja vilka IT-satsningar som är ändamålsenliga. IKT (informations- och kommunikationsteknik) ska vara en naturlig del av skolans verktyg. En översyn av stadens IT-stöd för skolan ska genomföras.

Levande historia

Stadens arbete med Levande Historia ska fortsätta arbeta med upplysningsarbete i stadens skolor om brott mot mänskligheten som skett i nazismens, kommunismens och andra ideologiers namn.

Medmänsklighet i omsorgen

Social omsorg handlar om samhällets uppdrag att stötta människor i utsatta situationer. Stödet ska ges utifrån vars och ens behov och förutsättningar. De sociala trygghetssystemen ska ge stöd samtidigt som de ska uppmuntra och stödja vägen till ett arbete och ett värdigt liv. Barnperspektivet ska genomsyra det sociala arbetet.

Aktivt försörjningsstöd för fler i jobb

Arbetet med att minska beroendet av försörjningsstöd ska intensifieras och graden av egenförsörjning ska öka. Långvarigt beroende av försörjningsstöd måste i större omfattning bytas mot aktiva åtgärder för att öka den enskildes livskvalitet. Samordning av Försäkringskassans, primärvårdens, Arbetsförmedlingens och socialtjänstens resurser ska fortsätta att utvecklas inom ramen för Samordningsförbunden.

Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd i Göteborgs Stad ska ses över så att krav på motprestation aktivt används i de fall det är tillämpligt och ställs utefter varje människas unika förutsättningar. Det är också viktigt att staden arbetar aktivt med att motverka felaktiga utbetalningar. Nya arbetssätt och metoder bör utvecklas som mer aktivt arbetar med de som söker försörjningsstöd. Det finns andra kommuner som är förebilder i arbetet med att finna former för att öka integrationen och minska såväl utanförskap som bidragsfusk.

Med större fokus på tillväxt och arbetsskapande åtgärder och anpassad organisation som stödjer den korta vägen till arbete eller studier kan kostnaderna för försörjningsstödet pressas tillbaka.

Individ- och familjeomsorg med tidiga insatser

Individ- och familjeomsorgen ska arbeta förebyggande med insatser i ett tidigt skede då detta leder till minskat mänskligt lidande men också lägre kostnader i ett längre perspektiv. Det är i detta sammanhang av stor vikt att samarbetet mellan socialtjänst, skola, förenings- och fritidsverksamhet samt polis utvecklas än mer. Familjecentraler där Västra Götalandsregionens mödra- och barnhälsovård samt kommunens öppna förskola och socialtjänst möts i samma lokaler är ett bra exempel. Det ska finnas en familjecentral i varje stadsdel. Nätverksbyggande med olika i samhället verksamma aktörer på området ska öka.

Insatserna inom individ- och familjeomsorgen ska baseras på evidensbaserade metoder och arbetssätt som ger effekt och en positiv förändring av människors livssituation. Insatser ska följas upp och systematiskt utvärderas för att säkerställa rättssäkerheten.

Stabilt boende med stöd och eget ansvar

Göteborgs Stad behöver skärpa sina ansträngningar för att stärka vars och ens möjligheter till ett långsiktigt och stabilt boende. I detta arbete ska kommunen stödja den enskilde men aldrig överta det personliga ansvaret. Kortsiktiga lösningar har en tendens att skapa osäkra förhållanden för den enskilde och driva på kostnadsutvecklingen för kommunen.

Ökad delaktighet för människor med funktionsnedsättning

Den ovillkorliga principen om alla människors lika värde förändras givetvis inte av en funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning ska bemötas som alla andra med värdighet och respekt samt kunna vara trygga i att det finns service som fungerar på bästa sätt. Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt barn och unga, men också åt föräldrar med funktionsnedsättning.

Så långt det är möjligt ska stadens verksamheter anpassas så att serviceutbudet kan nyttjas av alla. Insatser för ökad tillgänglighet i staden skulle öka arbetsmarknads- och serviceutbudet för människor med funktionsnedsättning samtidigt som det breddar kundkretsen för kommersiella verksamheter. Ökad tillgänglighet innebär att möjligheterna att delta i samhällslivet blir bättre.

För att en funktionsnedsättning inte ska bli ett onödigt stort hinder ska det finnas möjligheter att välja mellan de hjälpmedel och stöd som finns. Väntetiderna för hjälpmedel ska kortas.

En känd funktionsnedsättning som är medfödd, livslångt förvärvad eller livslång konstaterad diagnos, ska inte behöva bli bedömd eller prövad fler gånger. Detta bör endast frångås vid indikation på medicinsk förändring. Utredda funktionsnedsättningar ska vara väldokumenterade och på ett enkelt sätt, efter medgivande, kunna kommuniceras mellan olika organisationer och aktörer.

Det ska vara möjligt att välja mellan olika utförare av daglig verksamhet, vilket säkerställs genom Lagen om Valfrihetssystem.

Yttre hemtjänst är en god möjlighet att utveckla daglig verksamhet både för dem som utför och efterfrågar den.

Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att själva välja utförare av hälsovård och omsorg ska öka. En modell med valfrihet inom hemtjänsten ska införas under 2017, i enlighet med Lagen om Valfrihetssystem.

För att utveckla framtidens färdtjänst måste andelen personer med funktionsnedsättning som nyttjar kollektivtrafiken öka. Ett minskat användande av färdtjänsten får däremot inte ske på bekostnad av rörelsefriheten för den enskilde.

Förutsättningarna för att antalet resor inte begränsas för dem som beviljats färdtjänst ska utredas.

Förnyade försök med att hitta samverkanslösningar med andra kommuner och VGR inom ramen för färdtjänst och sjukresor behöver komma till stånd. Långsiktigt är det en bra lösning för såväl resenärerna som trafikhuvudmännen.

En sammanhållen och trygg stad genom delaktighet

Varje persons egna och okränkbara värde måste avspeglas i den kommunala servicen. En sammanhållen stad erbjuder likvärdiga levnadsvillkor och insatser för att stötta de människor som lever i en utsatt situation med till exempel risk för ohälsa och utanförskap. Därför ska fokus läggas på att överbrygga de skillnader som finns i utbildningsnivåer, hälsa och liknande för att skapa likvärdiga möjligheter till ett gott och värdigt liv.

Hem för alla

Staden ska arbeta för att stödja människor att få ordning på sitt liv och sin tillvaro. Ingen ska behöva tillbringa natten ute på gatan. Det är ett självklart mål.

Den som är hemlös och vill förändra sin livssituation ska ges möjlighet att göra det med stöd från staden. Exakt hur det stödet ska se ut måste variera från person till person beroende på orsakerna till hemlösheten och vilka behov personen har. Samarbetet med fastighetsägare, civilsamhället samt med psykiatrin och sjukvården ska vidareutvecklas.

Den som är hemlös har ofta sociala problem som sällan kan lösas utan tryggheten i ett stabilt boende. Boende ska i större utsträckning ses som en grundläggande del i att ordna upp sitt liv.

Bred samverkan kring utsatta EU-medborgare

Sociala resursnämnden ska fortsätta stadens arbete med utsatta EU-medborgare genom en bred samverkan mellan olika aktörer som stadens nämnder och bolag, Göteborgsregionens kommunalförbund, ideella organisationer, polisen och kronofogdemyndigheten. Det gäller att både följa gällande lagstiftning och förordningar och att följa utvecklingen på området. Göteborgs Stad ska inte acceptera otillåtna bosättningar. Göteborgs Stad ska fortsätta att stödja de ideella organisationerna i deras arbete där idéburet offentligt partnerskap (IOP) kan vara en metod.

Krafttag mot våld i nära relationer

Stöd och hjälp till våldsutsatta personer ska säkerställas genom kommunala och ideella stödinsatser och tillgång till drogfria boenden.

Att alla stadsdelar har en väl fungerande samordning i arbetet mot våld i nära relationer underlättar inte minst för den hjälpsökande.

Kvinnojourerna gör ett viktigt arbete, särskilt i det akuta skedet för utsatta kvinnor. Stödet till kvinnojourer och andra frivilligorganisationer inom trygghetsområdet ska stärkas. Förutsättningarna för att bredda stödet för att underlätta långsiktig planering ska utredas. Det är den som utövar våld som ska flytta eller byta bostad, inte den som blir utsatt för det.

Många gånger är situationen känd innan det akuta skedet uppstår. Kommunen ska vara lyhörd för att själv eller via samverkanspartners kunna sätta in stöd och hjälp i ett förebyggande syfte för att undvika våldssituationer.

Samverkan måste öka mellan kommunala och privata bostadsbolag inom Göteborgsregionen för att hjälpa personer som utsatts för relationsnära våld till både temporärt och permanent boende.

Stödpersoner ska finnas till hands för den utsatta personen innan, under och efter en rättsprocess. Olika former av stöd, exempelvis genom ett virtuellt forum för dem som inte har möjlighet att lämna sitt hem, ska erbjudas.

Motverka prostitution och trafficking

Det finns utsatta personer som av olika anledningar hamnar i prostitution. Inte sällan handlar det om människor som lockats till Sverige med falska löften om jobb. Motverkande av prostitution och trafficking ska ges hög prioritet. Mika-mottagningen är en av flera verksamheter under Social resursförvaltning som gör ett bra och förebyggande arbete som ständigt måste vidareutvecklas tillsammans med de ideella krafterna.

Tidiga insatser för ett friskare liv

En god hälsa grundläggs i tidig ålder. Den fysiska aktiviteten hos barn och ungdomar behöver öka. För att uppmuntra till fysisk aktivitet på fritiden är det viktigt med ett väl utvecklat samarbete mellan skolor, fritidshem och idrottsföreningar.

Det finns ungdomar som på grund av sin religion eller kulturella tradition kan uppleva det svårt att prata om sex och samlevnad. Inte minst gäller det ungdomar som inte identifierar sig med traditionella normer. Personal på stadens ungdomsmottagningar ska därför ha

kunskap och erfarenhet av att ge stöd utifrån ett mångfaldsperspektiv, exempelvis genom hbtq-kompetens.

Folkhälsa omfattar alla människor. På samma sätt som skolan och ungdomsmottagningarna jobbar med ungas hälsa, ska träffpunkter och andra verksamheter riktade till äldre lyfta folkhälsofrågor ur äldres perspektiv.

Aktivt arbete mot droger och missbruk

Stadens roll och uppgift måste fortsatt vara att jobba förebyggande och uppsökande. Arbetet med att kraftfullt agera mot narkotikans spridning och missbruket av alkohol och droger ska fortsätta. Insatser som motverkar en tidig nikotin- och alkoholdebut och minskar totalkonsumtionen, som exempelvis avvänjning, ska genomföras. Var den enskilde bor i staden ska inte påverka vilken behandling som erhålls. Socialstyrelsens nationella riktlinjer på området ska efterföljas och det är fortsatt viktigt med lågtröskelverksamhet. De metoder som används ska vara evidensbaserade och det måste upprättas tydliga individuella behandlingsplaner.

För att öka möjligheten till tidig upptäckt av narkotikaanvändande kan drogtestar, efter föräldrarnas medgivande, genomföras i skolan. Även frivilliga tester baserade på att elever i de unga tonåren tecknar avtal om att inte missbruka, där de går med på att låta sig testas vid ett framtida misstänkt droganvändande, är ett alternativ.

Stadens förebyggande arbete måste ständigt vara uppdaterat om nya droger.

Föreningarnas förebyggande arbete mot missbruk ska uppmuntras. Fokus ska ligga på att föreningarna ges kunskap och verktyg att arbeta förebyggande mot droger.

När staden upphandlar vård från andra ska fokus ligga på resultat snarare än behandlingstid. Att systematiskt utvärdera nyttan av de insatser som görs är därmed av största vikt.

Det är även viktigt att det finns rutiner för att säkerställa samverkan med sjukvården kring personer med samsjuklighet, det vill säga personer som till exempel både är missbrukare och lider av psykisk sjukdom. Även frivilligorganisationernas arbete och kunskap ska tas tillvara bättre.

Delaktighet ger en trygg stad

Otrygghet och rädsla för att röra sig fritt i staden får aldrig ta överhanden i Göteborg. Gångkriminalitet, skjutningar och oskyldiga som drabbas kräver större fokus på motåtgärder. Att bekämpa brott är i huvudsak en polisiär uppgift, men hela samhället behöver bidra för att förebygga och komma till rätta med det som är demokratiska utmaningar och samhällsproblem. Göteborgs Stad kan arbeta med att stoppa rekryteringen till kriminell verksamhet genom tidiga insatser från socialtjänsten samt erbjuda personer som befinner sig i kriminella miljöer att hoppa av genom exitverksamheter. SSPF-arbeten det vill säga socialtjänst, skola, polis och fritid är framgångsrika och ska utvecklas. Göteborg behöver fler områdespoliser och den så kallade ungdomspolisen behöver vara kvar. I grunden handlar det om att genom stadens alla verksamheter skapa framtidstro; där skola och bostäder måste vara i fokus. Möjligheten att få ett jobb är helt central.

Stadsdelsnämnderna ska, tillsammans med polisen, arbeta med att identifiera så kallade "hot spots" - områden eller platser i staden där många brott begås - och göra konkreta insatser för att minska brottsligheten där, exempelvis genom att öka belysningen, införa trygghetsfrämjande kameror eller bygga om platserna. Fler konkreta insatser är möjliga för att öka tryggheten för göteborgarna. Göteborgs Stad bör se över och begränsa öppettiderna i Nordstan, som nattetid blivit ett tillhåll.

Eftersom kriminaliteten inte känner några gränser ska staden ha en bra beredskap för att verka kommunövergripande även vid oroligheter och särskilda händelser.

I syfte att öka tryggheten för kollektivtrafikresenärer ska Göteborg initiera samarbeten med kollektivtrafikhuvudmännen och kollektivtrafikoperatörerna för att åstadkomma ökad bemanning runt osäkra hållplatser samt på vissa linjer.

Belysningsprogram är viktigt för att skapa liv och rörelse i gaturummet, för att lysa upp vackra byggnader och för att skapa trygghet. Trygga miljöer med god belysning är ett måste för en attraktiv och trygg stad. Klottersanering och städning är åtgärder som behövs för att skapa ett tryggare Göteborg. Klottersanering ska ske skyndsamt, i samverkan med privata fastighetsägare. En ren, snygg, varierad och vacker stad skapar hög attraktionskraft.

Trygg Inom Vallgraven

Göteborgs Stad ska ta initiativ till att utveckla ett verkningsfullt program för att göra stadens kärna till en säker, trygg och välkomnande plats för göteborgarna och stadens besökare att vistas på. Staden ska tillsammans med polis, handel, krogar, fastighetsägare och andra aktörer stå upp för ett tryggt Göteborg. Samarbetet ska ske genom det gemensamma och av staden samordnade projektet "Trygg Inom Vallgraven". Otrygga platser ska identifieras och åtgärdas bland annat genom fler trygghetsfrämjande kameror och ökad samordning av ordningsvakter. Stadens föreningar ska uppmuntras till mer trygghetsfrämjande insatser. I en förlängning kan projektet vidareutvecklas till trygghetsfrämjande samverkanskoncept i fler områden.

Ge barn och unga trygga uppväxtvillkor

För barn är föräldrarna de mest betydelsefulla människorna. När vårdnadshavarna inte räcker till eller förmår att ta ansvar för sitt barn måste samhället gripa in och säkerställa att barnet får den trygghet och omsorg som varje barn behöver. Alla placerade barn och unga i Göteborg behöver kontinuitet i kontakten med kommunen och ska därför ha en "egen" socialsekreterare. Staden behöver också tydliga riktlinjer för att stärka barnens rättigheter och likvärdigheten över stadsdelsgränserna. Kommunstyrelsen ska genomföra en särskild uppföljning av barnavårdsutredningarna.

Arbetsmodellen Skolsatsning inom familjehemsvården (Skolfam) ska utvecklas inom alla stadsdelar.

Att tidigt identifiera barn och ungdomar i riskzonen och att stödja utsatta familjer kräver en helhetssyn och ett nära samarbete mellan till exempel mödravård, barnavårdscentral och socialtjänst. Detta underlättas genom att samla dessa under samma tak i form av familjecentraler. Familjerådgivning, utredningslägenheter och multiprofessionella arbetsteam är exempel på hur man kan arbeta med dessa barn. Samarbete mellan ungdomsmottagningar, familjehem och gode män är andra exempel. Administrativa gränser mellan olika huvudmän får inte utgöra hinder för hjälpen. Det är viktigt att kommunen stödjer och tar tillvara det ideella arbete som utförs av olika föreningar för utsatta barn.

Staden ska samordna stödet till barn vars anhöriga befinner sig i utsatta situationer på olika sätt. Barn har aldrig ett uppdrag att vårda

en anhörig men det kan likväl hända att barn är i den situationen. Samordningen ska ske nära alla berörda instanser exempelvis hemsjukvården och elevhälsan och ska lotsa barn i behov av stöd så att de inte far illa.

Socialtjänsten ska sträva efter att använda sig av evidensbaserade metoder. Andra metoder som används av socialtjänsten måste ständigt utvecklas och när det sker framgångsrikt ska detta spridas till alla delar av staden.

Förstärk stadens arbete mot våldsbejakande extremism

I det förebyggande arbetet måste ett särskilt fokus finnas på att stoppa rekryteringen till olika våldsbejakande extremistiska organisationer, där IS är en av dem.

Stadens samordnare mot våldsbejakande extremism har ett viktigt uppdrag. Samordnarnas möjligheter att utvecklas och planera mer långsiktigt ska stärkas genom ett ekonomiskt tillskott till verksamheten.

Göteborg är en av de europeiska städer som hittills haft flest resenärer som lämnat sin hemstad för att på plats delta i terroristorganisationers olika aktiviteter. Det handlar om såväl män som kvinnor och barn. Dels tyder det stora resandet på att extrema sympatier är utbredda i vår stad, dels innebär det en utmaning då dessa personer återvänder till Göteborg, i den mån de gör det. Återvändande som deltagit i kriget är ofta utbildade på att hantera vapen, vilket gör dem till attraktiva rekryter för andra kriminella nätverk. Risken är också att de som återvänder hem gör det med ett uppdrag att utföra fientliga handlingar på europeisk mark. Problembilden måste göras känd i alla förvaltningar och bolag. Det krävs en ökad dialog med församlingar och föreningar samt informationsinsatser på skolor, hos föreningar och på fritidsgårdar med syftet att stoppa rekryteringen och en strategi för att möta dem som valt att strida och återvänt. Göteborgs Stad ska om möjligt bistå så långt det är möjligt vid eventuella utredningar om krigs- och terrorbrott.

Motverka organiserad brottslighet

Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet har en viktig roll. Arbetet ska utvecklas och kunskapscentrum ska söka samarbete med andra kommuner och organisationer, inte minst Göteborgsregionen och Västra Götalandsregionen.

Kunskapscentrums övriga arbete såsom till exempel EXIT-verksamheten ska fortsätta att utvecklas.

Uppmärksamma nationella minoriteter

Det är positivt att Göteborgs Stad uppmärksammar de nationella minoriteternas högtidsdagar exempelvis genom flaggning och ceremonier.

Kunskapen om den romska minoriteten måste öka. Ett viktigt steg i det arbetet är det Romska informations- och kunskapscenter som planeras att stå klart 2018.

Staden har en viktig uppgift i att implementera den nya handlingsplanen för mänskliga rättigheter för allas möjlighet att engagera sig, göra sin röst hörd och vinna inflytande.

Äldreomsorg för ett värdigt liv

Äldre göteborgare ska bemötas med respekt och ha makt och inflytande över hela sin livssituation. Alla göteborgare ska kunna åldras med livskvalitet, värdighet och trygghet. Äldreomsorgen i Göteborg ska präglas av kvalitet och valfrihet. Staden ska, så långt det är möjligt, tillmötesgå äldres önskemål om att kunna bo kvar i sin egen bostad.

Helhetssyn ska prägla omsorgen

För att Göteborg ska bli en bra stad för äldre ska service, vård och omsorg vara tillgänglig och ges utifrån en helhetssyn på varje enskild människa. Omsorgen ska utgå ifrån individens behov och önskemål samt ett hälsofrämjande förhållningssätt. Äldre har rätt till en likvärdig service, hemtjänst, vård och omsorg av god kvalitet oavsett var i staden man bor.

Alla ska i så stor utsträckning som möjligt själva kunna bestämma när det är dags att komma ut i friska luften, äta eller vila. Detta innefattar även möjligheten att själv få välja, eller välja bort, vem som utför hjälpen i hemmet.

Garanterat värdig omsorg

Eftersom Göteborgs Stad är ytterst ansvarig för kvalitetsnivån inom de äldreomsorgstjänster som staden erbjuder, ska dessa säkerställas med en värdighetsgaranti, som ger kompensation när vården brister. Syftet är att förtydliga, främst för de äldre och deras närstående, vad de kan förvänta sig av stadens äldreomsorg. Det handlar inte bara om vad som ska göras utan också hur, när och på vilket sätt tjänsterna ska göras. Garantierna ska ge ett konkret mervärde och vara lätta att förstå, så att de ger de äldre ökad delaktighet och trygghet i vardagen.

För att kunna arbeta systematiskt med kvaliteten behöver en riktad tillsyn och granskning av all äldreomsorg genomföras. Samarbetet med högskola och universitetet ska utvecklas.

Kommunstyrelsens äldreberedning ska ha ett särskilt fokus på äldres boende, valfrihet, integritet och trygghet. En fristående kommunal äldreombudsman ska införas. Till äldreombudsmannen ska äldre och anhöriga kunna vända sig för att få råd, stöd och vägledning gällande stadens äldreomsorg. Äldreombudsmannen ska ha en stark, fristående ställning gentemot politiker och personal. En annan viktig funktion är

att vid behov kunna hänvisa och förmedla kontakter till ansvariga, liksom att dokumentera och följa upp inkomna synpunkter. Kommunstyrelsen ska också utreda inrättandet av en central nämnd för äldreomsorgsfrågorna. Den införda äldreberedningen bör ses som ett första steg till den centrala nämnd som bland annat ska ansvara för boendeplanering, kvalitetsfrågor, Senior Göteborg, stadens äldreombudsman samt samverka med Västra Götalandsregionen.

Äldreomsorgens verksamhet ska granskas utifrån den äldres perspektiv i förhållande till politiskt uppsatta mål och kvalitetskriterier. Det gäller såväl särskilda boendeformer som hemtjänst och övriga verksamheter inom äldreomsorgen.

För att ytterligare öka kvaliteten ska en trygghetspatrull inrättas som enbart svarar på larm och inte utför ordinarie hemtjänst.

Tillämpa lagen om valfrihetssystem

Den som vill bo kvar hemma ska ges goda förutsättningar att göra det. Att ta emot hjälp i sitt eget hem innebär ofta att släppa en annan person nära in på livet. Alla äldre som vill ska få möjlighet att välja vem som ska komma och utföra tjänster i hemmet.

Ålder är inte ett hinder för att göra aktiva val. Den som utför hemtjänsten kan vara staden eller en privat aktör. Om man inte är nöjd med sin utförare ska man kunna byta.

Under hösten 2017 införs lagen om valfrihetssystem (LOV) med start inom hemtjänsten, så att valfriheten ökar och alla får möjlighet att välja utförare. Med reformen stärks valfriheten genom ett brett utbud av aktörer som utför professionellt socialt omsorgsarbete och sjukvårdande insatser. Lika villkor ska gälla för alla utförare, oavsett huvudman, utifrån kriterier och belopp antagna av kommunfullmäktige.

Valfrihet i äldreomsorgen ger nya möjligheter för den äldre att till exempel få hemtjänst eller plats på äldreboende med inriktning på det egna språket. Dessutom ökar kreativitet, innovationskraft och delaktighet för andra aktörer när det kommunala monopolet upphör.

Fler platser och större frihet

Under lång tid har staden avvecklat flera äldreplatser vilket lett till både kö och otrygghet. Staden behöver på sikt fler vård- och omsorgsboenden.

Friheten att välja boendeform måste öka. Att själv bestämma hur man ska bo är en central del i en människas självbestämmande och så givetvis även bland äldre. Det behövs därför en mångfald av boenden anpassade för äldre, både på den vanliga bostadsmarknaden och bland äldreboenden.

Mångfalden ska utvecklas i samverkan med kommunala och fristående aktörer. Det handlar om allt från trygghetsboende och seniorboende till äldreboende med exempelvis språklig inriktning, hbtq-inriktning eller möjlighet att ha husdjur. Dessa boenden ska erbjuda många möjligheter till socialt umgänge såsom gemensamma lokaler och aktiviteter.

Oavsett var man bor ska man i möjligaste mån med kort varsel kunna få tillgång till ett trygghetsboende. Göteborgs Stad ska underlätta för att fler trygghetsboenden som hyresrätt kan byggas.

Biståndsbedömningen ska lägga större vikt vid den enskildes önskemål och beakta den enskildes upplevelser av ensamhet, oro och otrygghet.

En utbyggd växelvård där rehabilitering är en del, är ett måste för en fungerande omsorg och därför ska staden säkerställa att det finns tillräckligt många korttidsplatser. Dessa platser är viktiga för att avlasta de anhöriga och samtidigt ge den äldre en god omsorg.

Yngre personer i behov av särskilt boende ska inte vara hänvisade till äldreboende. Denna problematik måste åtgärdas bland annat för yngre som lider av demens.

Det måste finnas en kvalitativt säkerställd palliativ vård i hemmet som samordnas med hospice för att ge värdighet i livets slut.

Förebyggande insatser för äldres hälsa

Arbetet med att förebygga ohälsa och minska vårdbehovet hos äldre samt avlasta anhörigvårdare ska öka. Ett effektivt sätt är att erbjuda förebyggande hembesök för människor över 80 år som inte har hemtjänst. Staden ska utveckla stödet till de som vårdar sina anhöriga i hemmet. Arbetet med information, stöd och hjälp till de anhöriga som gör stora insatser måste hålla hög och jämn kvalitet.

Hälso- och sjukvård ges i stor utsträckning inom den kommunala vården såväl till yngre som till äldre. Sjukdomsbilderna är i många fall komplexa och kräver nära samverkan mellan äldreomsorgen, primärvård och slutenvård.

Verksamheten ska organiseras så att det är möjligt att äldre kan få omsorg och vård i hemmet eller plats på ett boende. Onödiga och kostsamma sjukhusvistelser ska minimeras. I samarbete med Västra Götalandsregionen ska formerna för ett sjuk- och vårdhem avsett för geriatrik undersökas.

Arbetet med hemrehabilitering ska intensifieras för bättre samverkan mellan olika professioner som kommer i kontakt med äldre.

Arbetsättet går ut på att hemtjänstpersonal, arbetsterapeuter, sjukgymnaster och övriga jobbar ihop, samverkar och utbyter kunskaper utifrån den äldres behov och förutsättningar. Insatser för att förebygga äldres benskörhet kan ske genom ökad träning. Med stöd av exempelvis föreningslivet i samverkan med omsorgspersonal är fysiska aktiviteter och utevistelse en bra friskvårdsinsats för äldre.

Måltiden ska vara en höjdpunkt

Matsituationen inom äldreomsorgen ska förbättras och alla ska garanteras mat som är näringsriktig, välsmakande och med stor flexibilitet för den som vill och behöver hjälp. Det handlar inte bara om matens kvalitet utan också om miljön runt omkring som sällskap vid måltiden. Måltiderna för de äldre ska vara några av dagens höjdpunkter. I Göteborg ska det serveras mat som äldre tycker om och känner igen. Därför ska den enskilde själv kunna välja vilken typ av mat denne önskar och kunna kombinera att äta ute såväl som hemma. Det ska även vara möjligt att beställa hem mat via internet.

Många äldre är i riskzonen för eller har drabbats av undernäring till följd av sjukdom och funktionsnedsättning eller försämrad munhälsa. Äldreomsorgen måste ha tillgång till dietist och nutritionskompetens i varje del av staden då den svagaste länken för att kunna bo kvar hemma ofta är näringsproblem.

Teknik ger trygghet

Teknik i hemmet för äldre är ett sätt att öka tryggheten. En del äldre tvingas flytta då bostaden inte är anpassad för de behov de har. För att äldre ska kunna bo kvar hemma är det viktigt att kommunen inte bara bygger lägenheter som är tillgänglighetsanpassade utan även anpassar befintliga bostäder.

Nya lösningar får aldrig äventyra äldre människors trygghet eller integritet. Staden ska, med respekt för integriteten, ligga i framkant med att införa teknik såsom Nattfrid och andra digitala lösningar.

Kulturfestival och aktiviteter för äldre

Många äldre blir ensamma och drabbas av social isolering, vilket påverkar den fysiska såväl som den mentala hälsan. En kulturfestival för äldre ska genomföras i hela staden, för att öka äldres tillgång till kultur i staden.

Staden ska, i samverkan med andra, uppmärksamma befintliga träffpunkter och inrätta fler träffpunkter för äldre, där äldre som bor hemma kan träffas för att äta tillsammans och exempelvis kunna få hälsoråd. Det ska även vara möjligt att delta i andra aktiviteter som till exempel fysisk aktivitet, estetisk verksamhet och utflykter. Öppna verksamheter, träffpunkter och dagverksamheter ger stimulans och mening i vardagen. Deltagande i olika former av aktiviteter är också ett sätt att hålla sig vital. Därför är olika mötesplatser för äldre en viktig förebyggande åtgärd inte minst utemiljön i anslutning till särskilda boenden.

Staden ska ge bättre möjligheter att utföra sociala volontärinsatser. De ideella organisationerna tar tillvara människors vilja att bidra till samhället och förgyller en tillvaro som för många skulle ha varit alltför enformig utan dessa insatser.

Aktivt ledarskap inom äldreomsorgen

Ett fungerande ledarskap är av största betydelse för verksamhetens utveckling och kvalitet. Cheferna inom äldreomsorgen måste ges möjligheter att vara närvarande chefer, stödja personalen till utveckling, gå igenom arbetsmetoder och driva förändrade arbetssätt. I detta ingår goda möjligheter till fortbildning och stöd för egen utveckling.

För att kunna arbeta med såväl intraprenader som ett förändringsarbete som syftar till likvärdig service, medbestämmande och inflytande, krävs andra arbetsmetoder och ändrade förhållningssätt. Detta är en grundläggande ledarskapsfråga och måste tillgodoses för att få ett bra resultat.

Statusen för arbete i äldreomsorgen måste höjas bland annat genom att erbjuda vidareutbildningar och karriärmöjligheter, vilket också ger en mer motiverad personal. Ett gott ledarskap är grunden för en välfungerande äldreomsorg. De ledare som arbetar i äldreomsorgens vardag, i hemtjänst och på äldreboenden har nyckelroller för kvaliteten i omsorgen.

De intraprenader som finns i staden har fallit väl ut i olika mätningar. Såväl personalnöjdhet som kostnadseffektivitet och därtill nöjda boende gör att fler intraprenader ska införas.

En stad med klimatambitioner

Göteborg är en stad med förutsättningar att erbjuda ett gott liv för göteborgare och en minnesvärd upplevelse för besökare. Göteborg är en grön och blå storstad med möjligheter till rekreation mitt i staden. Parker, grönområden, idrottsanläggningar, naturområden, hav och sjöar bidrar alla till att öka stadens attraktionskraft. Den varierande geografin, från kala klippor i skärgården, via älvsträndernas urbana miljöer och centrala "Stenstaden" till skogsbeklädda berg gör att alla kan finna sig en del av det som tilltalar varje enskild människa.

Göteborg ska utvecklas med rum för gröna och blåa stråk samtidigt som vi växer med fler företag, mer kultur, ny infrastruktur, fler bostäder och handel. En sådan utveckling måste ske på ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart sätt, med klimatanpassningarna i gott minne. Här finns företag och kunnande i teknik och miljö, här finns kultur som lockar fram kreativiteten och här finns natur som lockar alla och envar. Staden ska formas för att vara den goda, gröna staden i vilken våra kärnuppgifter och våra göteborgare trivs - föregångsstaden för hållbar tillväxt, rent vatten och biologisk mångfald i urban miljö.

För att lyckas med den hållbara utvecklingen krävs kunskap och medvetenhet. Göteborg ska underlätta för människor att bidra till en grönare och renare stad.

Minska klimatavtrycket

Människor, organisationer och företag behöver minska sina utsläpp och minimera sina klimatavtryck, där kommunen ska vara en föregångare. För att nå det globala målet om en temperaturökning på maximalt två grader behöver företag och organisationer ta ansvar och göra frivilliga åtaganden med syfte att minska den totala klimatpåverkan i staden, där cirkulär ekonomi och delningsekonomin är bra exempel. Många företag och organisationer är redan föregångare i det arbetet. Göteborgs Stad ska öka ansträngningarna för att se och uppmärksamma de företag och organisationer som tar ansvar. Ansvarstagande är lönsamt i längden.

Göteborgs Stad ska ta på sig uppgiften att samordna ett fortsatt arbete som syftar till att effektivisera energianvändningen.

Samtidigt som staden ställer krav och har förväntningar på företag så måste även stadens verksamheter svara upp mot miljömålen. Stadens verksamheter ska mäta och följa sina klimatavtryck med målet att de

ska minska. Arbetet med att nå de tolv miljömål som Göteborg satt upp utifrån de nationella målen måste intensifieras för en förbättrad måluppfyllelse. I dag har vi stora utmaningar inom viktiga områden som frisk luft, giftfri miljö och hav i balans.

Stadens miljöprogram ska justeras för att få en tydligare koppling till de mål som staden behöver för att uppnå en hållbar tillväxt på kort och lång sikt. Programmet ska värdera kostnader och effekter av föreslagna insatser, hur staden på ett bättre sätt kan samverka med andra aktörer, investera för att minska koldioxidutsläppen och skapa ett effektivare transportsystem. Ständig och tydlig uppföljning och utvärdering av insatser och mål är viktiga verktyg för att ge möjlighet att korrigera för eventuella felsatsningar och föra in nya kunskaper och forskningsrön i programmet.

Insatser för säkrad vattenkvalitet och bättre luft

Havsmiljön måste skyddas och kunskapen om tillståndet i havet och längs kusten ska öka. Kusten och skärgården ska vara livskraftiga boendemiljöer året runt. Staden ska i samverkan med andra myndigheter och kommuner trygga dricksvattentillgången och säkerställa att vattenburen smitta inte förorenar vårt dricksvatten vid en framtida klimatförändring.

Avloppssystemet klarar i dag inte av höga flöden av dagvatten som leds ned i avloppet. Det leder till att avloppsvatten svämmar över ut i älven samt att gifter och tungmetaller förs till avloppsslammet. Mängden dagvatten behöver därför minskas i avloppssystemet. Staden behöver utveckla gröna lösningar för att omhänderta dagvattenavrinning så att Göta älvs vattenkvalitet därmed bättre kan säkras. Göteborgs Stad ligger långt fram när det gäller att studera risker för översvämningar, saltvattenpåträngningar och följder av ökade vattenflöden. Detta arbete ska vara fortsatt prioriterat.

Göteborg ska vara en bra och hälsosam stad att leva i vilket kräver god luftkvalitet. En bra luftkvalitet minskar risken för hjärt- och kärlsjukdomar och bidrar till en bättre hälsa för alla göteborgare. Staden ska vara en aktiv part som stöder forskning och utveckling som förbättrar luftkvaliteten. Det ska finnas goda möjligheter till rekreation och utomhusaktivitet i Göteborg.

Fler människor ska ha möjlighet att ta del av vattenupplevelser som finns i Göteborg och dess närhet. Möjligheterna för göteborgarna att

röra sig och cykla längs älven från Göteborg hela vägen upp till Bohus ska utredas.

En långsiktigt hållbar storstad

En tätbebyggd stad för ett smidigt vardagsliv med gröna och blåa kvaliteter gynnar en hållbar stad. Det är viktigt att skapa kvalitativa grönområden som exempelvis pocketparker mellan husen och bevara de större grönområden som i dag finns. Göteborgs Stad ska verka för att möjliggöra naturupplevelser, fritid och rekreation för människor samtidigt som vi värnar den biologiska mångfalden och sammanhängande grönytor för djur- och växtarter.

Göteborg ska vara en föregångsstad när det gäller hållbar utveckling. Affärsdriven miljöteknik och miljöteknikexport har stor potential och bidrar till bättre miljö och fler jobb i vår stad. Enskild debitering av vatten bör vara standard i allmännyttans nybyggda bostäder i syfte att minska vatten- och energikonsumtionen.

Fler av stadens tak ska användas för solenergi. Staden ska utreda förutsättningarna för de som brukar kommunal produktiv jordbruksmark att förvärva den.

I dag finns det kemikalier och gifter i både gamla och nya föremål som har exempelvis hormonstörande effekter. Det behövs en medvetenhet vid så väl upphandling av nya material eller nybyggnation som vid genomgång av innehåll i befintliga verksamhetslokaler. Den inventering som gjorts behöver följas upp av indikatorer för att se till att arbetet fortskrider.

Lättare att återvinna

Det ska bli enklare för göteborgarna att återanvända de produkter som inte längre används, att återvinna sådant som kan förädlas på nytt samt slänga sopor och avfall på rätt ställe till rätt avgift. För att underlätta detta ska en utredning genomföras om införande av en kretsloppspark i södra Göteborg som komplement till den kretsloppspark som i dag finns i Alelyckan. Kommunstyrelsen får också i uppdrag att tillsammans med Kretslopp- och Vattennämnden utreda förutsättningarna för att inrätta fler besöksfällor till återvinningscentralerna.

För att motverka nedskräpning är det viktigt att staden utvecklar arbetet med att göra det lätt att göra rätt. Ändamålsenliga

papperskorgar och möjlighet till ökad sortering på ett lättillgängligt sätt är viktigt i den processen. Den fastighetsnära insamlingen och möjligheterna att samla in mer bioavfall ska öka. Nuvarande avfallskvarnar ska utvärderas. De lokala återvinningsstationerna måste göras mer lättillgängliga, både logistiskt och underhållsmässigt.

Vid nybyggnation av större flerbostadsområden ska sopsugsystem nyttjas, där det är lämpligt.

Jobb och tillväxt för bättre välfärd

Att känna delaktighet i samhället bygger på flera olika saker, inte minst att man har ett arbete att gå till, att man har stabila boendeförhållanden och att man kan känna trygghet och trivsel där man bor. Företag är bra för oss alla. Fyra av fem nya jobb skapas i små- och medelstora företag. Fler företag betyder fler jobb, fler skattebetalare och därmed skapas mer resurser till skola och omsorg. Staden ska undvika att göra sådant som andra kan göra lika bra eller bättre.

Alla göteborgare behöver vara med och bidra när Göteborg växer. Fler behöver få chansen uppleva känslan av att vara efterfrågad på en arbetsplats och få utvecklas tillsammans med andra. Då behövs alla jobb från de som kräver spetskompetens till arbeten med lägre krav på utbildning eller erfarenhet.

För ett företagsklimat i världsklass

Göteborg har ett stort och varierat näringsliv. En nyckelfråga är att företagare ska känna framtidstro och ett tydligt stöd från staden när det gäller att starta och utveckla sina verksamheter i Göteborgsregionen. Socialdemokraternas styre har haft en sorglig effekt på Göteborgs företagsklimat. På tio år har Göteborg tappat 122 placeringar i Svenskt Näringslivs rankning över företagsklimat. År 2007 låg Göteborg på plats 60 för att åtta år senare ha sjunkit till plats 182. Att företagsklimatet förbättras är helt nödvändigt.

Villkor och processer kring upphandling är ett viktigt område där kommunen kan påverka mycket. Stadens upphandlingspolicy har kompletterats på ett par viktiga punkter: dels med en strategi för en ordentlig dialog mellan staden och företagare för att uppnå bättre samarbete och förståelse, dels med att krav som ställs i upphandlingar ska analyseras så att de blir välavvägda och relevanta.

Den nya upphandlingspolicyn och en strategisk näringslivsdialog är viktiga steg för att små och lokala företag ska kunna lämna konkurrenskraftiga anbud vid kommunala upphandlingar och därmed få en chans att växa. Staden ska förstärka upphandlings- och beställarkompetensen i kommunen och utforma upphandlingarna så att fler får reella möjligheter att lämna anbud. Upphandlingsverktyget ska användas för att på ett sunt och balanserat sätt driva på social, miljömässig och innovativ utveckling.

Attityderna från stadens styrande politiker till företagande och innovationer måste bli mer positiva.

Förbättring för företagandet sker i två led. Det handlar om hur vi förbättrar företagsklimatet i dag men också om att tänka långsiktigt kring var framtidens jobb finns i Göteborg.

Nystartskvarter, entreprenörshus och science parks kan skapa bättre förutsättningar för nytänkande och tillväxt.

En positiv och serviceinriktad attityd är centralt när det gäller regeltolkningar och avgiftsuttag i tillsynsverksamheter, samt hur man ser på till exempel byggande och marktilldelningar. En kontinuerlig dialog mellan kommun och företag ska vara självklar då det ökar den ömsesidiga förståelsen och förbättrar företagets möjligheter till framgång. För att underlätta att starta och driva nya företag behöver arbetet med företagslotsen utvecklas där dialogen med startups är en viktig del. En särskild översyn av kommunala regler som förbättrar och förenklar företagsklimatet ska genomföras.

Göteborg har en hög andel företag som går omkull under sina första år. Business Region Göteborg (BRG) får i uppdrag att på lämpligt sätt utforma funktioner för stöd och råd som kan vända denna utveckling.

För att uppmuntra alternativ inom kommunsektorn och förbättra kvaliteten bör Göteborgs Stad införa utmaningsmöjlighet. Det innebär att en alternativ aktör kan anmäla intresse att ta över en verksamhet som utförs i kommunal regi. Kommunen prövar då förfrågan och avgör om man ska behålla verksamheten i egen regi eller om den ska läggas ut på upphandling eller i ett valfrihetssystem enligt Lagen om Valfrihetssystem.

God infrastruktur i hela Göteborgsområdet är en annan nödvändig del för ett blomstrande företagsklimat. Västsvenska paketet är viktigt och betydelsefullt för stadens framtida utveckling och för företagsklimatet. Infrastrukturen måste dock utvecklas vidare, inte minst kring Göteborgs Hamn. Stärkta goda kommunikationer med tillväxt- och storstadsregionerna i norra Europa är framtidsfrågor för staden.

Göteborgs Stad och företagen i regionen verkar i global konkurrens. Förutsättningarna måste förbättras såväl för kunskapsinhämtning om vad den Europeiska unionen kan bidra med, som hur staden, människorna och företagen i regionen bättre kan påverka besluten på europeisk nivå. Internationella samarbeten, både inom och utanför

EU, behövs för utbyten, nya perspektiv, lärdomar och erfarenheter men också för att marknadsföra Göteborg.

Grunden för framtidens jobb läggs i dag

Tre viktiga områden utmärker sig i Göteborg när det gäller framtidens jobb: kunskapsindustrin med sina kreativa näringar, Göteborg som logistiknav samt besöksnäringen. Kunskapsindustrin erbjuder alltifrån klusterbildningar kring fordonsteknik, life science och sjöfart till kulturella näringar som filmindustrin i Västsverige. Kärnan i detta är dynamiken i samarbetet mellan den akademiska världen, stad/region och näringsliv. Staden ska ta fram en strategi för hur staden kan främja de kreativa näringarnas utvecklingspotential.

Göteborg ska utvecklas som besöks- och evenemangsstad och stimulera och dra nytta av den tillväxt som näringen kan erbjuda. Genom att utveckla anläggningar och evenemang och värna om olika aktörers vilja och initiativ, ges förutsättningar för ett ökat företagande inom nöjesbranschen, vilket ger möjligheter till fler människor i arbete inom turism och besöksnäringen.

Staden har en bred politisk samling kring behovet av en ny arena i nära anslutning till det befintliga Scandinaviums läge. Det kan dock inte vara ett åtagande enbart för staden. Det är många både inom och utom besöksnäringen som drar nytta av en ny arena och som bör kunna bidra till att den kan byggas och drivas.

Kommunstyrelsen vill utreda hur en ny arena kan utformas i ett inkluderande hela staden-perspektiv. Utredningen behöver beakta hur arenan ska finansieras och hur synergier med besöksnäringen, hyresgästerna och andra intressenter bäst kan tas till vara. Arenans finansiering, graden av kommersialisering och driftsform får klargöras i det kommande utredningsarbetet.

Göteborg har en stark tradition i sin roll som evenemangsstad och ett gott anseende som nöjesstad. Konkurrensen är hård och det samlade utbudet stort, till följd av ett ökat antal aktörer och goda reseförbindelser. Möjligheterna till fler direktflyg hit samt förbättrade förbindelser till och från Landvetter flygplats behöver utvecklas. Staden ska också stärka möjligheterna att ta emot fler kryssningsanlöp. Göteborg & Co får i uppdrag att utveckla samarbetet mellan kommunerna i Göteborgsregionen för att förlänga besökarens vistelser i vårt område då det gynnar besöksnäringen och kan skapa arbetstillfällen.

Många av inestegsjobben finns inom handel och service. Samtidigt krävs för att staden ska utvecklas som besöksmål att staden kan erbjuda en levande och attraktiv cityhandel.

Satsa på unga

Ungdomsarbetslösheten är ett problem då den som aldrig fått in en fot i arbetslivet tenderar att hamna allt längre från arbetsmarknaden. Den som drabbas känner lätt hopplöshet och det sammanfaller med viktiga år i livet som präglar individen. Samtidigt är det ett samhällsekonomiskt problem när unga människor inte kan vara med och bidra.

Staden ska bjuda in näringslivet för att tillsammans initiera ett program som syftar till att erbjuda alla gymnasieelever möjligheter att få ett sommarjobb. Stadens nämnder och bolag ska vara föregångare i detta arbete.

Verksamheten med sommarlovsentreprenörer ska införas successivt i hela staden. Konceptet går ut på att ungdomar mellan 16 och 19 år ges möjlighet att starta och driva ett eget företag under sommarlovet.

Kopplingen mellan skola och arbetsliv under hela utbildningsvägen ska stärkas och alla elever som läser i kommunala gymnasieskolor ska erbjudas möjlighet till praktik. Arbetslivet ska bli en naturlig del av de kommunala utbildningarna, genom tätare kontakter mellan skola och arbetsgivare. Kopplingen mellan akademiska utbildningar och staden som arbetsgivare stärks bland annat genom studentmedarbetarskap och examensjobb. Ett nära samarbete med ideella initiativ som till exempel Ung Företagsamhet uppmuntrar till entreprenörskap redan i unga år.

Satsningar på utbildning, lärlingar och enkla jobb

Redan i dag är skillnaden i sysselsättningsgraden mellan inrikes födda och utrikes födda större i Sverige än i något annat EU-land. Det är ett tydligt mått på det utanförskap som finns på arbetsmarknaden. Prognosen för kommande år pekar på att grupper med svagare position på arbetsmarknaden kommer få allt svårare. Det är en trend som redan är tydlig i Göteborg. Det är helt avgörande att fler nya göteborgare och ungdomar lämnar bidragsberoende och kommer i jobb.

För att möta denna utveckling krävs en omfattande utbyggnad av platser inom yrkesutbildning i Göteborgsregionen (GRVux/Yrkesvux) och lärlingsutbildningar, såväl på gymnasiet som inom vuxenutbildningen. Staden behöver ta ett betydligt större ansvar för att nyanlända och ungdomar kommer i jobb. Därför avsätts resurser för att hitta arbetsplatser för lärlingar, yrkesintroduktionsanställningar, Nystartsjobb och Instegsjobb samt enkla jobb inom Göteborgs Stad.

Fler ska delta

Socialtjänsten måste bidra med stödinsatser för att upprätthålla varje människas rätt till ett drägligt och rikt liv samt ge enskilda möjligheter att själva kunna välja assistansutförare. Personer med funktionsnedsättning ska få det stöd de behöver för att kunna arbeta på den vanliga arbetsmarknaden. För den som inte har förmåga att arbeta måste det finnas meningsfull daglig sysselsättning.

Kommunen har ett extra ansvar att erbjuda både praktik och en meningsfull sysselsättning till de personer som inte klarar sig på den reguljära arbetsmarknaden. Funktionsnedsättning ska aldrig vara ett hinder för anställning. Därför ska ansträngningar göras för att erbjuda företag och organisationer möjlighet att hitta kompetent arbetskraft trots funktionshinder. På samma ska personer med funktionsnedsättning erbjudas jobbmatchning.

Kommunen ska arbeta med att "headhunta" för att hjälpa fler personer med funktionsnedsättning till en anställning.

Språket är vägen till jobb

SFI och vuxenutbildning är ett par av stadens viktigaste verktyg för att få fler arbetssökande att komma närmare en anställning. Kvaliteten ska stärkas genom att möjligheterna för eleverna att välja utbildningsanordnare införs. Möjligheten bör utvecklas till att kunna välja en utbildningsanordnare inom hela GR-området.

Språket är en avgörande faktor för möjligheterna att få en anställning. Därför måste staden arbeta aktivt med SFI-undervisning, gärna i kombination med praktik. Nyanlända med yrkeskunskaper kommer snabbare ut på arbetsmarknaden genom särskilda SFx-utbildningar. Samhällsorienteringen ska börja så snart som möjligt efter att den nyanlända folkbokfört sig. Staden ska aktivt verka för att nyanlända som har rätt till samhällsorientering deltar i verksamheten. Vuxenutbildningen har ett ansvar i detta.

Dessutom ska yrkesintroduktionsavtal erbjudas där utbildning och praktik varvas. Nämnden för Arbetsmarknad och Vuxenutbildning ges i uppdrag att samordna arbetet. Nämnden ska också identifiera bristyrken på den göteborgska arbetsmarknaden och erbjuda utbildningar som svarar mot dessa brister. Nämnden ska samordna sina insatser med andra utbildningsnivåer, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och samordningsförbunden.

Validering ska ingå som en självklar del i vuxenutbildningens arbete för att tillvarata kompetens och erfarenheter på bästa sätt.

Alla vuxna ska ha möjlighet att läsa upp till gymnasienivå inom vuxenutbildningen.

Kultur i en modern stad

Kulturen för samman människor av olika ursprung och med olika bakgrund och bidrar till kunskap och förståelse. Om kulturen är tillgänglig för alla göteborgare ökar förutsättningarna för delaktighet och förståelse människor emellan. Det göteborgska kulturarvet har alltid berikats av människor med annan kulturell bakgrund än den svenska.

Kulturen måste stå för både det traditionella och det experimentella. De fria uttryckssätten bidrar till ett öppet och tolerant samhälle. För att kunna vara en utmanande kraft måste dessa få utvecklas på egna villkor och inte alltid vara en direkt eller indirekt del av den kommunala verksamheten.

Ett levande kulturliv i en modern stad är en viktig del av stadens kreativa näring, samt bidrar till dess attraktionskraft på människor och företag.

Kommunfullmäktige har antagit ett kulturprogram som förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad har att förhålla sig till. Till exempel ska kulturplanering vara en integrerad del av stadsutvecklingen. Staden ska aktivt söka samverka med andra aktörer i de fall det kan gynna kulturverksamhet i Göteborg.

Transparens i kulturstöden

Stadens kulturpolitik ska skapa goda förutsättningar för konsten och konstnärerna. Till detta hör att fördela kulturstöd till det fria kulturlivet såsom dans, teater, musik et cetera. Förutsättningarna för kulturstöd ska vara transparenta, vilket innebär att de är tydliga och förutsägbara. Lika regler ska gälla för alla.

Som ett led i att renodla Kulturnämndens kärnuppdrag och verksamhet har det i nämnden lagts ett uppdrag om att göra en genomlysning av hur nuvarande verksamhet står sig gentemot reglemente och uppdrag. Syftet är att göra Kulturnämndens verksamhet tydligare och mer transparent.

Attraktiva museer och tillgängliga samlingar

Stadens historiska samlingar utgör ett stort och betydelsefullt historiskt, vetenskapligt och ekonomiskt värde. Det är viktigt att de hanteras på ett respektfullt och ändamålsenligt sätt och i så stor utsträckning som möjligt visas för allmänheten. På sikt ska alla

samlingar digitaliseras för att göra dem tillgängliga för såväl en intresserad publik som för studier och forskning. Arbetet med ett varvs- och industrihistoriskt center med magasin för delar av stadens samlingar ska fortsätta.

Museerna står inför stora utmaningar gällande såväl investeringar i form av om-, till- och nybyggnation som utveckling av verksamhet och utställningar. För att upprätthålla och utveckla kvaliteten på våra museer vill vi ge Kulturnämnden i uppdrag att göra en översyn av museernas entréavgifter.

Biblioteken – en ingång till kulturen

Biblioteken är viktiga, inte bara i sig själva utan också som en port till kulturens andra uttrycksformer. Biblioteken är även viktiga som mötesplatser för bland annat studier och inspiration. För att stärka bibliotekens ställning, samla kompetensen samt ta ett helhetsgrepp över bibliotekens lokaliseringar vill vi överföra ansvaret för stadsdelsbiblioteken till kulturnämnden. Det skulle ge möjlighet att eventuellt fortsätta med filialer likt 300 m² samt skapa möjligheter till förändring och större flexibilitet när staden växer och förändras.

Kultur för barn och unga

Barnens roll i kulturlivet ska stärkas genom det pågående arbetet med en barnkulturplan som kopplas till stadens kulturplan. Barn och ungdomar ska tidigt komma i kontakt med kultur i förskolan och skolan och inte enbart lära sig att konsumera kultur utan även ges möjlighet att själva skapa. Kulturskolan, Skapande skola samt nätverken KULF och KULIS är några viktiga beståndsdelar i detta arbete och det är viktigt att skillnaderna mellan stadsdelarna minskar. Kulturnämnden ska ges ett samordningsansvar för att informera och underlätta för skolor i det arbetet.

En modell ska tas fram och införas så att fler anordnare av kulturverksamhet kan erbjudas elever utifrån deras egna intressen och förutsättningar. Kön till kulturskolan ska på detta sätt byggas bort. Ansvaret för kulturskolan samlas under Kulturnämnden.

Frilagret är en del av kulturutbudet för unga men för att öka tillgången till kultur ska större fokus läggas på ungdomskultur i stadsdelarna. Kulturnämnden ska fortsätta arbeta aktivt för att unga ska ta del av de befintliga kulturinstitutionernas verksamheter, så som Röhsska, Stadsbiblioteket och Konstmuseet med flera.

Filmstaden Göteborg

Göteborg har alla möjligheter att bli ett nav för filmindustrin i Sverige. Det kräver dock en öppenhet gentemot filmskapare och en medveten strategi från stadens sida när det gäller filmpolitik och förhållningssätt gentemot filmkonst och filmindustri. Den utvärdering som skett kring stadens samlade insatser inom området bör ligga till grund för framtida utveckling.

Värna donationstraditionen och EU-medel

Göteborg har en gammal tradition av kulturfinansiering via donationer. Kulturnämnden ges i uppdrag att utreda hur kulturen i staden kan stöttas och utvidgas med hjälp av extern finansiering och EU-projekt.

Förening och fritid i en aktiv stad

En stad för alla medborgare är en stad där fritids- och föreningsliv fyller en viktig funktion, såväl för vuxna som för barn och ungdomar.

Föreningar för samman människor av olika ursprung och med olika bakgrund och bidrar till kunskap och förståelse. Föreningar som är tillgängliga för alla göteborgare ökar förutsättningarna för delaktighet och förståelse människor emellan. Det göteborgska föreningslivet har alltid berikats av människor med annan kulturell bakgrund än den svenska.

Staden ska aktivt söka samverka med andra aktörer i de fall det kan gynna föreningslivet i Göteborg.

Föreningsliv och fritid för alla göteborgare

Alla göteborgare ska ha möjlighet till en aktiv fritid med ett brett och rikt föreningsliv. I samverka med det lokala föreningslivet och andra aktörer ska en mångfald av verksamheter för barn och unga erbjudas. Goda förutsättningar ska gälla för motion och friluftsliv för alla invånare, både inom- och utomhus och under alla årstider.

Naturupplevelser, fritid och rekreation är betydelsefullt för människan. Stadens naturområden och parker ska profileras genom stadens närhet till vatten.

Stadens parker, friluftsbad, lekplatser, platser för spontanidrott och naturområden ska vara öppna för alla. Allmänna och stora badplatser ska fortsätta att tillgänglighetsanpassas.

Idrott engagerar

Idrotten är viktig både för göteborgarnas hälsa och för det civila samhället. Breddidrotten och fritidssysselsättningar för barn och ungdomar, särskilt de som i dag inte idrottar, ska prioriteras. Insatser ska göras för att stödja rekryteringen och utbildningen av ungdomsledare. Staden ska erbjuda bra villkor och förutsättningar för elitidrotten. Samtidigt måste utbudet och möjligheterna till att spontanidrotta och motionera i hela staden öka, inte minst för äldre.

Enkelt och rättvist föreningsstöd

Föreningslivet ska vara till för alla. De kommunala föreningsbidragen ska stimulera till folkhälsa, träning, meningsfull fritidsaktivitet,

demokratiska förhållningssätt med utgångspunkt i likvärdiga villkor för pojkar och flickor. Ett led i detta arbete är att uppmuntra föreningar att arbeta integrations-, tillgänglighets-, mångfalds- och jämställdhetsfrämjande. Det kommunala stödet ska vara likvärdigt och omfatta också andra hyres-/ägandeförhållanden än kommunala.

Stimulera ökad simkunnighet

Insatser ska genomföras så att alla barn i årskurs fem ska kunna simma. Idrotts- och föreningsnämnden ska tillsammans med skolor och förskolor hitta gemensamma lösningar som skapar ökade möjligheter för att nyttja de kommunala simanläggningarna för simundervisning. Detta kan med fördel ske i form av IOP.

Ny lokaluthyrningspolicy

Stadens ska samordna all lokaluthyrning till en central enhet då vi tror att detta kan bidra till likabehandling av och tydlighet gentemot berörda föreningar. Det skapar också gemensamma regelverk för förvaltningarna.

En modell ska utredas och införas där hyressättningen av lokalerna är densamma oavsett vem som önskar hyra in sig och där den som önskar hyra in sig kan ansöka om bidrag för hyreskostnader, alltså en modell som bygger på föreningsbidrag snarare än indirekta subventioner.

I modellen ska en ny lokaluthyrningspolicy ingå, där demokratiska värderingar och principer är vägledande för uthyrningen. Staden ska inte upplåta lokaler till verksamheter, organisationer, eller aktiviteter som uppmuntrar eller bejakar våld, rasism, extremism eller droger.

Staden ska positivt pröva ansökningar om att köpa namnrättigheter till olika arenor och anläggningar.

Öppna hamnar och fler båtplatser

Göteborg är en attraktiv stad vid havet. Om fler göteborgare ska kunna ta del av möjligheten att njuta av fritid på havet behöver fler såväl som småbåtshamnar som båtplatser komma till stånd under de närmaste åren. Driften av stadens fritidshamnar kan med fördel överlåtas på det civila samhällets aktörer då det inte är en kommunal angelägenhet.

Göteborg – en växande stad

Göteborg ska vara en attraktiv stad att leva i, investera i och besöka - en stad som sjuder av liv där stadsplaneringen utgår från människors behov och trivsel. Tillgång till bostäder, kontor och lokaler är en förutsättning för att såväl människor som företag ska kunna verka i staden. Det gynnar den enskilde såväl som göteborgsamhället i stort genom bättre tillväxt och underlag till god samhällsservice. Göteborg ska vara en stad där alla kan bo och som lockar oss att vara ute i stadsrummet.

En storstad kräver en levande bebyggelse där stadens mångfacetterade värden tas tillvara. Göteborg ska vara en stad där högt och lågt, handel och kultur, offentligt och privat blandas. Där många människor möts uppstår möjligheter.

Staden ska fortsätta verka för de viktiga investeringarna i Göteborg och Västsverige som ingår i Västsvenska infrastrukturpaketet. Paketet är ett avtal mellan Göteborgs Stad, Region Halland, Västra Götalandsregionen, Göteborgsregionens kommunalförbund och staten genom Trafikverket och som omfattar bland annat en ny Göta Älvbro, pendeltågtunnel, en ny älvförbindelse och investeringar i kollektivtrafiken.

Det är viktigt att säkerställa fortsatt infrastrukturutveckling i och kring Göteborg. Spårväg, moderna bussystem (BRT; Bus Rapid Transit) och linbana bör bli en del av Sverigeförhandlingens storstadsdel. Statens ambitionsnivåer och medfinansiering bör motsvara storstädernas inbördes storleksrelationer. Det medför en väsentligt större statlig satsning för Göteborgsområdet än den Sverigeförhandlingen hittills aviserat.

Låt staden växa och utvecklas

Göteborg är en attraktiv stad dit många vill flytta eller verka. Vi måste möta behovet genom ett kraftigt ökat byggande. När nya stadsdelar planeras bör det i bostadsbebyggelsen finnas plats för nya förskolor, skolor, kulturbyggnader, idrottsanläggningar, arbetsplatser, grönområden och kommersiella verksamheter för att skapa en levande, attraktiv och trygg stad. När storstaden byggs kan det byggas högt i lämpliga lägen och vid förtätning är gröna inslag viktigt.

Göteborg står inför stora utmaningar beträffande nya infrastrukturlösningar. Staden ska arbeta för ett hållbart resande där

alla trafikslags framkomlighet ska främjas på lämpliga sätt och miljövänliga resval underlättas. Växande transportbehov måste tillgodoseas såväl för gods, kollektiv- och biltrafik, som cykel- och gångtrafik. Fler infrastruktursatsningar behövs för att staden ska kunna konkurrera med andra regioner i landet och med omvärlden.

Handeln har utvecklats sämre i Göteborg än Stockholm och Malmö. Staden behöver främja cityhandeln genom goda kommunikationer med cykel, kollektivtrafik, bil och värnade parkeringsmöjligheter. Staden bör också ge möjlighet att utveckla och etablera externa handelscentrum.

Öka byggnationen för ett växande Göteborg

Förutsättningarna för att bygga fler bostäder måste förbättras. Göteborg präglas i dag av en omfattande bostadsbrist och målsättningen ska vara att denna byggs bort. Då behöver planprocessen utvecklas så att väsentligt fler planer omsätts till faktiska bygglov och startbesked. Stadens planeringskapacitet måste öka kraftigt. Under 2017 ska det planeras för 5 000 bostäder i antagna planer utöver det som planeras inom ramen för jubileumssatsningens 7 000 bostäder fram till 2021. År 2020 och framåt behöver det i Göteborg kunna färdigställas 5 000 bostäder årligen, vilket kräver att det planeras för 7 500 bostäder i antagna detaljplaner och markanvisas 5 000 bostäder. Planer för fler attraktiva kontor i staden ska tas fram. Fler flexibla detaljplaner med lägre detaljeringsgrad behövs och det måste gå snabbare och bli enklare att göra justeringar i äldre detaljplaner.

Jubileumssatsningen innebär ett för Göteborg nytt arbetssätt med ett tätare samarbete såväl inom staden som med olika exploatörer. Syftet är en snabbare planeringsprocess för ökad stadsbebyggelse. Positiva erfarenheter från satsningen ska lyftas in i den ordinarie processen för ett långsiktigt snabbare planarbete.

Genom möjligheten för intressenter att nyttja externa plankonsulter kan takten snabbas upp för såväl stora som små aktörer och frigöra resurser så att fler planer kan komma fram snabbare. Göteborg ska vara innovativt och söka nya lösningar för att öka takten i byggandet. Arbetet för att möjliggöra privat initiativrätt i detaljplaneprocessen ska utvecklas. Staden ska också söka möjligheten att på försök få göra undantag från plan- och bygglagen i syfte att öka byggandet och korta handläggningstiderna.

Staden ska arbeta med flexibla detaljplaner och flexibelt byggande genom exempelvis tredimensionell fastighetsbildning, gemenskapsboenden och kvarterstruktur med lokaler i bottenplan. Genom ökad valfrihet, konkurrens och mångfald på marknaden kan bostadsbristen minskas. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utreda och införa en bygglots som kan guida intressenter genom den kommunala planprocessen.

Många planprocesser fördröjs av överklaganden. För att motverka överklaganden är det viktigt med en aktiv dialog med närboende med tydlig information om vad som planeras. Erfarenheter från positiva exempel måste användas i detta arbete.

Fässbergsdalen och Tvärförbindelse i Torslanda

Planerna på byggnation i Fässbergsdalen ska möjliggöras. Investeringsmedel för nödvändig infrastruktur avsätts under planperioden för detta ändamål.

För att minska sårbarheten och förbättra tillgängligheten i trafiksystemet i och kring Torslanda ska tvärförbindelsens planering övergå till ett genomförande. Medel för genomförande avsätts i investeringsplanen.

Transparent och hållbar marktilldelning

Stadens exploateringsverksamhet ska generera intäkter och varje enskild plan ska gå ihop och helst ge positiv avkastning. Det går inte att fortsätta producera stora och attraktiva planer som dras med ekonomiska underskott. Enskilda exploateringar kan i en sammanvägd bedömning avvika från detta krav om det tydligt motiveras.

Fastighetskontoret ska fungera som en marknadsplats där man kan se vilken mark som finns att tillgå och här ska finnas mycket att välja på. Samspelet mellan Fastighetskontorets markanvisningar och Stadsbyggnadskontorets planarbete kan förbättras ytterligare. Fler markanvisningstävlingar kan ge fler aktörer chansen och ge olika prisbilder.

All stadens markfördelning måste ske enligt samma tydliga principer. Det är viktigt att transparensen ökar och att Fastighetsnämnden arbetar för större öppenhet vid marktilldelningar i staden, samt att uppföljning av marktilldelningar sker. En sådan utveckling ska prioriteras. En transparent process ska gälla för såväl bostäder som kontor. För att

förbättra samarbetet med exploatörer ska Fastighetskontoret återkoppla vid förfrågningar om markanvisning.

En tät blandstad där det finns något för alla

Staden ska se positivt på omvandling av vindsutrymmen till lägenheter. Detta ger såväl fler lägenheter som ökad täthet, inte minst i områden som redan är försedda med kollektivtrafik.

Göteborgs Stad behöver en strategi för fler billiga bostäder. För att pressa byggkostnaderna ska Göteborg bland annat se över vilka särkrav från nationella byggregler som staden ställer. Fler lägenheter med lägre hyra behövs för dem med mindre inkomster, såsom unga, studenter och äldre. Innovativa idéer som BoKlok eller SABO:s kombohus ska tas tillvara när Göteborg växer. Det behövs fler studentbostäder och fler aktörer på studentbostadsmarknaden. Kommunen ska genom dialog aktivt följa det arbete som sker mellan Göteborgs förenade studentkårer och studentbostadsföretag för fler studentbostäder.

Göteborg ska möjliggöra fler småhus där efterfrågan finns. Staden ska erbjuda fler tomter för småhusbyggnation med särskilt fokus på områden där hyresrätter i dag är dominerande. Det är viktigt med en blandning av bostadstyper i alla områden för att möjliggöra byte av boendeform inom samma del av staden. Tomträttsinnehavare ska erbjudas att köpa tomten till ett lägre pris än i dag.

Göteborg ska byggas ihop till en mer sammanhängande stad. Smart förtätning och bostäder som skapar blandstad är utgångspunkten, då förtätning medför positiva effekter såsom större underlag för kollektivtrafik och affärer i närområdet. Ett sätt att förtäta är att bygga på befintliga huskroppar. Staden ska i huvudsak byggas inifrån och ut. Förtätningen är en förutsättning för ett miljövänligare Göteborg. Fler infill-projekt och hårda ytor ska bebyggas vid förtätning i centrala lägen.

Långsiktigt hållbar stadsutveckling

I en tät storstad behövs också fler gröna lösningar som gröna tak och väggar, stadsodling och pocketparker. Staden ska planera för gröna stråk. De lokala torgens attraktionskraft, trygghet och underlag för handel kan förstärkas genom att det byggs bostäder på och kring torget. Torgen finns i en social kontext och skapar trygghet och gemenskap. Att det finns ett utbud av affärer och offentlig service är

viktigt. Kanalerna ska utnyttjas bättre och fler aktiviteter möjliggöras i och kring dem. Det är positivt med mer initiativ för mer liv på vattnet. I lämpliga lägen kan det till exempel innefatta planering som möjliggör husbåtar.

Höjda vattennivåer och skyfall är en riskfaktor för Göteborg, nu och i framtiden. Det är därför viktigt att Göteborg planerar för hur avrinningen och höga vattenflöden ska hanteras för att undvika översvämningar. Här har även staten ett finansieringsansvar.

Inkluderande stadsutveckling

Stads- och trafikplaneringen ska skapa möjligheter för göteborgarna att kunna göra kloka och hållbara val. Kollektivtrafiken måste vara tillgänglig för alla.

Den kommunala tillgänglighetsdatabasen ska utvecklas till en mer användbar guide som kan underlätta för den enskilde. Den kan också ge kommunen en bild över de åtgärder som behöver sättas in för ökad tillgänglighet för alla. Göteborg ligger efter med tillgänglighetsinventeringen av stadens lokaler och det är högt prioriterat att färdigställa inventeringen snarast möjligt.

Samverkan med handikapporganisationerna är viktig för att uppmärksamma de brister som finns i samhället och även verka förebyggande.

Kommunen ska bistå företagare med råd och stöd för att öka den fysiska tillgängligheten i Göteborg.

Personer med funktionsnedsättning ska som alla andra ha tillgång till ett varierat boende. Det behövs fler servicebostäder och lägenheter i det ordinarie bostadsbeståndet som är anpassade så att boenden med särskilt stöd inte upptas av personer som kan bo i vanliga lägenheter.

Ökat inflytande över den egna bostaden

Göteborgs Stad har en dominerande ställning på Göteborgs bostadsmarknad. Som den enskilt största hyresvärden i Göteborg har de kommunala bostadsbolagen ett stort ansvar. Den kultur som etableras inom bolagen och ut mot hyresgästerna kommer att påverka hela bostadsmarknaden i staden, därför måste stadens bostadsbolag agera föredömligt. Värdegrundsarbetet är därför särskilt angeläget så väl internt som ut mot kunder, hyresgäster och bostadssökande. Ingen kommunal hyresgäst eller bostadssökande ska diskrimineras.

Likvärdiga villkor måste erbjudas alla nuvarande och presumtiva hyresgäster.

BoPlats Göteborg ska värnas som den samlande marknadsplatsen för hyresbostäder. Bolagets framtida finansieringsformer, ägande och bostadsfördelningsprinciper utarbetas i dialog med aktörerna på bostadsmarknaden.

De kommunala bostadsbolagen har som syfte att kunna erbjuda kvalitetsbostäder till rimliga hyror för den enskilde. De kommunala bostadsbolagen ska ta socialt ansvar. De ska bidra positivt till samhällsutvecklingen genom kostnadseffektiv och klimatsmart byggnation även i områden där det annars inte byggs. Det finns inget självändamål för staden att äga och hyra ut bostäder om syftet endast är att agera på en högt konkurrensutsatt marknad med vinstintressen.

Stadens bostadsbolag ska arbeta fram koncept för att kunna erbjuda olika service och hyresnivåer utefter de boendes önskemål. Vid nyproduktion ska AB Framtiden ha som ambition att erbjuda rimliga hyror och stor valfrihet gällande lägenhetsstandard. Vid renoveringar ska hyresgästerna ges möjligheter att påverka åtgärdernas omfattning så att hyresnivåerna kan anpassas till rimliga nivåer. Ambitionen ska vara att de boende inte ska behöva flytta vid renovering.

Blandad bebyggelse och upplåtelseformer i varje stadsdel ska uppmuntras. Det ska finnas olika upplåtelseformer i varje område för att öka möjligheten till ändamålsenliga bostäder och därmed möjliggöra för boendekarriär inom områden. Det kan ske genom nybyggnation eller ombildning.

Om boende vill friköpa lägenheterna de bor i ska staden ha en i grunden positiv syn på det. Delar av de kommunala bostadsbolagens bestånd kan omvandlas till bostadsrätter i områden där hyresrätter är dominerande. Staden ska bidra till att öka intresset för ombildningar bland boende genom att informera och stimulera till detta. Det är viktigt att möjliggöra för fler egna hem och bostadsrätter i områden där de är underrepresenterade. Antalet hyresrätter i centrala staden ska värnas.

Göteborgarnas möjligheter att påverka sin bostadssituation och sin boendemiljö ska öka. Stadens bostadsbolag ska därför se positivt på att fler hyresgästföreningar bildas. Bolagen ska på andra sätt vidta mått och steg för att öka hyresgästerna medinflytande. Det ska ske genom olika former av självförvaltning men också genom möjligheter

till differentierat serviceutbud för att kunna anpassa boendemiljön till hyresgästernas önskemål, vilket också på sikt kan sänka kostnader för underhåll och renovering. De kommunala bostadsbolagens bostadsområden ska göras mer trygga och attraktiva genom att det byggs mer inom befintligt bestånd. Till exempel kan AB Framtiden förtäta på egen mark för att få mer stadsliknade områden samt för att bygga ihop staden.

Infrastruktur för storstaden

Västsvenska paketet bidrar till en ökad rörlighet i arbetsmarknadsregionen. Det blir ett bra tillskott för framtidens kollektivtrafik, som i en framtid skulle kunna utvecklas vidare för att knyta samman hela staden. Utbyggda förbindelser Oslo – Göteborg – Köpenhamn och vidare ner till kontinenten, är viktiga delar. Sträckan till Landvetter flygplats ska särskilt prioriteras.

Kommunstyrelsen ska följa tillämpningen av trafikstrategin. Den ska syfta till att främja framkomlighet, inte försvåra den.

Det är viktigt att öka attraktiviteten i kollektivtrafiken, inte minst genom snabbare resor mellan olika knutpunkter. Arbetet med en målbild för hur kollektivtrafikens stornät ska utvecklas i Göteborg, Mölndal och Partille fram till år 2035, är därför positivt. I det arbetet prioriteras planskild kollektivtrafik, BRT-system, linbana över älven samt fler förbindelser över och under älven.

Försöken med elbussar ska byggas ut med fler linjer och andelen hybridbussar i ordinarie trafik ska öka. Andelen gods som fraktas via järnväg och sjöfart ska öka. Miljövänlig båttrafik såväl över älven som mellan innerstaden och skärgården behövs.

För att öka säkerheten i trafiken behövs en separering av cyklister och fotgängare. Cykel- och gångvänliga stråk behöver utvecklas och för att stärka det strategiska arbetet behöver staden ta fram ett program för gångtrafikanter. Infrastrukturen för cykel behöver bli tydligare så att det går smidigare att cykla i Göteborg. Säkra och yteffektiva cykelparkeringar, pumpstationer, bättre och längre cykelvägar och höjd säkerhet för cyklister är delar som behöver utvecklas. För att cykeln ska vara attraktiv som transportmedel från ytterområden i staden behövs cykelbanor där cyklister kan uppnå högre hastigheter, skilda från fotgängare. Staden ska arbeta förebyggande mot cykelolyckor. En inventering av cykelparkeringar i anslutning till stadens verksamheter ska genomföras. En utökning och utveckling av

”Styr och ställ” behövs till fler delar av staden så som exempelvis Hisingen och Majorna.

Det behövs trimningsåtgärder i centrala staden för att förbättra framkomlighet och fördela trafikflödena bättre för fotgängare, cyklister, bilister och kollektivtrafikresenärer. Det ska finnas goda parkeringsmöjligheter i eller i anslutning till centrum. Det kan vara av värde att man vid omstruktureringar av gator och torg där parkeringsplatser tas bort ersätter dessa platser i dess närhet.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att sammanhålla en ny parkeringsutredning som ska leda fram till en ny parkeringsstrategi och nya parkeringsnormer. I detta ligger att studera och skapa förutsättningarna för bilpooler, samt en bättre laddinfrastruktur för elbilar i staden, miljöbilsparkeeringar, parkeringshus och underjordiska garagelösningar i närheten av bostaden. Det är angeläget med en fortsatt utbyggnad av pendelparkeringar för att öka attraktiviteten att resa kollektivt in till centrala Göteborg samt öka möjligheten att kombinera olika färdmedel för att få vardagen att gå ihop.

Staden har ansvar för viktig infrastruktur såsom gatunätet och spårvagnsräls. Det är viktigt att denna infrastruktur fungerar väl. Staden behöver utreda och kostnadsberäkna underhållsbehoven i det kommunala gatunätet och beakta underhållskostnaden när nya investeringar planeras.

Bredbandsstrategi

En välfungerande digital infrastruktur med hög kapacitet är en förutsättning för att vårt samhälle ska fungera. Elektroniska kommunikationstjänster tillhandahålls huvudsakligen av marknaden. Det offentliga roll bör vara att skapa förutsättningar för marknaden att utvecklas samtidigt som hinder för detta undanröjs. Berörda nämnder och bolag ska verka för att Göteborgs Stads hushåll och företag har en tillfredställande god bredbandskapacitet senast år 2020.

En stad som tar ansvar för ekonomin

Vår välfärd bygger på att människor arbetar och betalar skatt. I dag är Sverige ett av världens rikaste länder, tack vare att hårt arbetande människor lämnat efter sig ett bättre samhälle än de själva ärvt. Ekonomisk tillväxt gör välfärden möjlig. När fler arbetar och betalar skatt blir det mer pengar i den gemensamma kassan, grunden för hög kvalitet i välfärdens kärna: utbildning och omsorg.

En kontinuerlig översyn av stadens verksamhet är en förutsättning för en lärande organisation i utveckling. Staden ska ständigt se över sin organisation och kunna pröva effektiviseringsformer i form av sammanslagningar, delningar eller avyttringar av verksamheter. Välfärdens kärnuppgifter ska alltid prioriteras. Självpåtagna uppgifter kan genomföras endast om medel finns inom tilldelad ram, utan att övriga grundläggande och lagstyrda uppdrag äventyras. Kommunen är till för invånarna, inte tvärtom.

När fler människor har ett jobb bidrar det till att öka tillväxten och är samtidigt den långsiktigt bästa fördelningspolitiken. Skillnaderna i samhället minskar när fler arbetar och färre försörjer sig på sociala ersättningar.

Göteborgs Stad dras sedan flera år tillbaka med ett strukturellt underskott, där utgiftsökningarna tillåts vara högre än vad som finansieras av intäkterna. Göteborg behöver en tydlig och långsiktigt hållbar ekonomisk strategi, där utvecklingen av fasta kostnader understiger utvecklingen av intäkterna, så att ekonomiska underskott inte uppstår. Stadens risker måste minimeras, inte minst ränteriskerna måste ses i ett längre perspektiv även om staden i dag har en god räntesituation.

Den allmänna kostnadsutvecklingen måste dämpas. Verksamhet ska alltid genomföras på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Ett steg i den riktningen är att underlätta för alternativa driftsformer. Kommunen är inte alltid servicens bästa huvudman. Andra aktörer kan utföra den offentligt finansierade servicen lika bra eller bättre än vad kommunen kan. Det är kvaliteten i servicen gentemot medborgaren som är det intressanta, inte logotypen på lönekuvertet till den som utför tjänsten. Ett annat steg är att nämnder och bolag blir bättre på att leva upp till stadens ramavtal, iakttar avtalstrohet och är mer konsekventa i sina energibesparingsambitioner.

Göteborgs Stad är medlem i många föreningar, organisationer, samarbetsorgan och andra sammanslutningar. Till dessa är det oftast kopplat en medlemsavgift och ett stort antal arbetstimmar från kommunala tjänstemän. Staden behöver se över alla medlemskap så att dubbla medlemskap kan undvikas och rätt medlemskap prioriteras. Därför får kommunstyrelsen i uppdrag att göra en översyn av stadens samlade medlemskap med tillhörande medlemsavgifter och arbetsinsatser.

Göteborgs Stad ska på ett bredare sätt nyttja de befintliga resurser och kompetenser som finns i den egna organisationen. I första hand ska behövda eller efterfrågade kompetenser sökas internt i organisationen innan externa konsulter köps in.

Finansiella mål

Utgångspunkten för kommunens kortsiktigt finansiella mål ska vara en budget i balans och god budgetdisciplin. På lång sikt måste kommunen ha en buffert för att klara framtida osäkerheter och oförutsedda utgifter. Goda positiva marginaler till balanskravet möjliggör för kommunen att stå rustad för framtida osäkerheter.

God ekonomisk utveckling måste bedömas över en lite längre tidshorisont än det enskilda året. Om flera år gett stora överskott kan även ett enskilt års underskott vara acceptabelt. För detta kan resultatutjämningsreserven, RUR:en, användas.

Taxor, avgifter och skattesats

För att finansiera den kommunala verksamheten tar Göteborgs Stad ut kommunalskatt samt taxor och avgifter från invånare och företag. I jämförelse med andra stora kommuner har Göteborg ett relativt högt skatteuttag från invånarna. Göteborg bör inte gå högre upp på den rankingen, snarare tvärtom. När det gäller taxor och avgifter finns det stora variationer mellan landets kommuner. Därför ska kommunstyrelsen ansvara för en total genomlysning av stadens taxor och avgifter. I arbetet ska jämförelser med andra likvärdiga kommuner genomföras.

Taxeutvecklingen inom vatten, avlopp och avfall ska följa behoven men åtgärder ska vidtas för att dämpa effekterna för den enskilde. För 2017 får taxorna för avfallsverksamheten höjas med maximalt 5,0 procent och taxan för VA-verksamheten ska sänkas med minst 4,0 procent.

Taxefinansierade verksamheter ska förändra och effektivisera sin verksamhet i linje med den allmänt fastlagda förändringsfaktorn.

Skattesatsen lämnas oförändrad på 21:12 per skattekrone.

Internräntan ska ligga på 1,75 procent.

Nyttjande av eget kapital ska prövas

Stadens nämnder och bolag har ett ansvar att hålla tillbaka kostnadsutvecklingen inom ramen för sina anslag och uppgifter. Kontrollen över verksamheterna - kvalitet och omfattning - ligger hos nämnderna. Med det följer också ansvaret för att kostnadsutvecklingen inte skenar. Ett starkare grepp över den samlade centrala ekonomistyrningen är nödvändigt, varför nämndernas möjligheter att nyttja så kallat eget kapital enbart ska kunna ske efter en särskild prövning av kommunstyrelsen.

Förändringsfaktor

Den allmänna förändringsfaktorn i kommunbidragen för 2017 fastställs till 0 procent för anslag riktade till skola, utbildning. För övriga anslag till stadsdelsnämnderna och sociala resursnämnden är förändringsfaktorn 0,5 procent och för övriga nämnder 1 procent.

Investeringar och underhåll

Stadens utveckling kräver stora investeringsvolymen. Den genomsnittliga investeringsvolymen för perioden 2016-2019 fastställs till cirka 5 miljarder kronor per år. Vi eftersträvar en hög grad av egenfinansiering. Avyttring av kommunala tillgångar möjliggör nyinvesteringar. I den kommande investeringsplanen finns en tydlig prioritering mot förskola, skola, vård, omsorg och kommunikationer. Även annan kommunal service som kulturlokaler, idrottsanläggningar och annat finns med i investeringsplanen.

I ett långsiktigt perspektiv är det ohållbart att staden gör stora uttag ur sina bolag för att finansiera driften av de kommunala uppdragen. När Göteborgs Stad gör sådana uttag eller avyttrar kommunal egendom bör frigjorda resurser användas för investeringar, reinvesteringar eller skuldavskrivning.

Utöver den befintliga investeringsramen ska utrymme skapas för att möjliggöra planering och etablering av en anläggning som kan ersätta Lisebergshallen, fler klassrum huvudsakligen genom ytterligare skolor

samt en förstärkt insats för att beta av trafiknätets underhållsskuld. Satsningarna förutsätter realisering av fast egendom, huvudsakligen i form av jordbruksmark, tomträtter och kommersiella fastigheter.

Genomförda och pågående investeringsprojekt ska utvärderas och ligga till grund för kommande ställningstaganden inom ramen för planen. Utvärderingarna och omvärldens förändringar kommer att påverka planens genomförande.

De investeringar som görs ska syfta till att tillmötesgå ett behov men i övrigt vara flexibla för att vara möjliga att nyttja även till annan verksamhet i ett längre perspektiv. Investeringen ska vara kostnadseffektiv, såväl på kort som på lång sikt och vara möjlig att genomföra på ett säkert sätt.

Lokalsekretariatet har en viktig roll när staden växer och nya lokaler ska planeras och byggas. Kommunstyrelsen har en strategisk roll för stadens utveckling och behöver därför ta ett tydligare och fastare grepp om lokalsekretariatets prioriteringar genom ökad styrning och ledning.

Ett kontinuerligt underhåll är en förutsättning för att bibehålla värdet och funktionaliteten i stadens lokalbestånd. Företrädesvis ska det löpande underhållet täckas av hyresintäkter och tilldelade ramar till nämnder och bolag. Medel avsätts för att möta upprustningsbehov.

Pris- och lönekompensation

Nämndernas ramar för 2017 kompenseras för en allmän löneutveckling om 2,5 procent. Kompensationen för lokalkostnader fastställs till 2,5 procent och i övrigt till 1,0 procent.

Härutöver kompenseras nämnderna för särskilda lönekostnader. Till välfärdsverksamheter förhöjs lönekompensationen med 0,3 procent till totalt 2,8 procent. En förhöjd kompensation om 0,5 procent utgår till de verksamheter som är inriktade mot skolbarnomsorg, förskola och skola till totalt 3,0 procent.

15 Mkr satsas för att höja de med låga löner inom äldreomsorgen och funktionshinderverksamheterna.

För de verksamheter som staden bedriver tillsammans med VGR fastställs indexuppräknningen till 2,0 procent.

Revision och internkontroll med öppenhet

Det är angeläget att utvärdera och följa upp den kommunala verksamheten. Staden ska skapa en miljö där varje anställd känner stolthet över arbetsplatsen och arbetsinsatsen – en miljö där viljan att komma till sin rätt och att göra rätt för sig är det självklara.

Det krävs en ständigt levande värdegrundsdiskussion i organisationen och ett följsamt ledarskap, där transparens och öppenhet måste vara ledorden.

En pålitlig revision, en fungerande intern styrning och kontroll med signalsystem för rapportering och korrigerande är nödvändigt.

Lokaler ska användas, hyras ut eller säljas

Göteborgs Stads lokalanvändning ska ses över i syfte att skapa incitament för att nyttja verksamhetslokalerna på ett mer ändamålsenligt och ekonomiskt sätt. Berörda nämnder och bolag ska verka för att effektivisera användningen av stadens lokaler. Friställda lokaler ska skyndsamt få en ny användning. Uthyrning till externa hyresgäster eller försäljning måste prövas skyndsamt. Fastighetsinnehav är inget mål i sig självt för kommunen.

Attraktiv arbetsplats och arbetsgivare

Bra ledarskap och personalpolitik bidrar till en god arbetsplats och ökad kvalitet i verksamheten. Det goda ledarskapet där alla får möjlighet till inflytande och ges utrymme för medbestämmande i det dagliga arbetet höjer kvaliteten och arbetslusten. Ett viktigt förhållningssätt för personalpolitiken är att sätta medborgarna i centrum. Medborgarperspektivet ska genomsyra både politik och personal – stadens verksamheter finns för göteborgarna. Verksamheten ska utgå från medborgarnas behov. Medarbetarnas möjligheter att påverka sin arbetssituation ska öka.

Stadens ledarskap ska uppmuntra öppenhet och transparens, utveckling och ständiga förbättringar. Arbeta med värdegrundsdiskussioner ska uppmuntras. På det sättet kan också eventuella missförhållanden och oegentligheter upptäckas och motverkas. För att stadens chefer ska kunna fokusera på medarbetarnas utveckling är det en förutsättning att det finns ett anpassat administrativt stöd.

Se och värdera alla kompetenser

Göteborgs Stad ska vara en attraktiv arbetsgivare. Arbetet att minska sjukfrånvaron och förbättra arbetsmiljön måste fortgå. En översyn ska genomföras i hela staden för att radera osakliga löneskillnader. Ett led i att vara en attraktiv arbetsgivare är att löneförmånerna ska vara likvärdiga oavsett anställning i nämnd eller bolag. Förmånerna ska bidra till att fler attraheras att bli chefer och medarbetare i staden.

Fler karriärvägar och fler kompetenser för stadens medarbetare ska erbjudas liksom kompetenshöjande åtgärder för personal i legitimationsyrken, inom skolan till exempel förstelärare och lektorat.

Stadens rekryteringsarbete behöver breddas. Det krävs ett långsiktigt strategiskt arbete på minst tio års sikt för att säkra tillgången till kompetens i verksamheten. Här måste den strategiska ledningen se alla möjligheter – validering, lärlingsutbildningar och ökad samverkan både inom GR avseende gymnasieutbildningarna såväl som med högskolor och med universitet.

Staden står inför stora rekryteringar och måste därför bli bättre på att se och värdera alla kompetenser där mångfalden är en tillgång. Att tala ett annat språk utöver svenska ska vara meriterande i bedömningen av kompetens vid rekrytering till olika kommunala tjänster. Center för

Ledarutveckling ges därför i uppdrag att utveckla metoder och modeller för att bredda hela stadens rekryteringsarbete.

Staden ska ha nolltolerans mot alla former av trakasserier, diskriminering och kränkande särbehandling.

Särskilda utbildningsinsatser ska ske inom ramen för ledarskapsutveckling för att chefer och ledare ska lära sig att känna igen, hantera och förebygga alla former av diskriminering.

Perspektiven mångfald och jämställdhet ska integreras i alla verksamheter i staden – det är prioriterade frågor och ska vara självklara delar i stadens arbete. Frågor som berör mänskliga rättigheter är av strategisk vikt för hela staden och ska hanteras därefter.

God personalpolitik

Personalens möjligheter till delaktighet och initiativtagande ska öka genom att Göteborgs Stad ska premiera egna initiativ som leder till ett effektivare och förbättrat servicearbete. Staden behöver sprida de goda exempel som finns inom den egna organisationen.

Fler arbetsgivare bidrar till konkurrens om personalen vilket ger upphov till individuella löner och bättre möjligheter att växa och utvecklas på jobbet. Staden ska uppmuntra och underlätta för fler som arbetar inom vård och omsorg, oavsett kön, att starta eget.

Möjligheterna till intraprenad inom exempelvis äldreomsorgen ger anställda bättre möjligheter att forma sin egen arbetsplats och utveckla verksamheten. Det bidrar också till mer inflytande och ökat engagemang hos personalen samt till minskad sjukfrånvaro.

Hög sjukfrånvaro är en stor belastning ekonomiskt men framför allt ett bekymmer på det personliga planet. Sjukfrånvaron i staden måste dämpas och noga följas upp för att kunna åtgärdas. Med rätt förutsättningar för en god personalpolitik får staden engagerade och positiva medarbetare vilket förbättrar medarbetarnas hälsa. Det goda ledarskapet ser till det friska och utmanar personal efter individuella förutsättningar.

Utmaningar och strategiska mål

Göteborg upplevs som en splittrad stad med utanförskap, känsla av otrygghet och brister i välfärden.	
Strategiskt mål	Göteborg ska bli en socialt hållbar stad med ökad trygghet och valfrihet, där mångfald är en tillgång.
Prioriterade mål	Fokusområden
Valfrihet ska garanteras.	Föräldrars möjlighet att välja barnomsorg, förskola och skola för sina barn ska säkerställas.
	Göteborgs Stad ska tillämpa LOV med början inom hemtjänsten och därefter inom daglig verksamhet och äldreboenden.
Kvaliteten inom den kommunala förskolan och skolan ska öka.	Andel elever med godkända betyg i alla ämnen och betygens genomsnittliga meritvärde ska öka.
	En förskoleplats ska erbjudas alla barn inom fyra månader.
	En central skolnämnd ska inrättas.
Kvaliteten inom den kommunala äldreomsorgen ska öka.	Andelen som känner sig trygga med vård och omsorg i hemmet ska öka.
	Utbudet av sociala aktiviteter för äldre ska öka.
	Fler äldre ska ges möjlighet till god och näringsriktig kost samt utomhusvistelse varje dag.
Andelen människor med psykosociala problem ska minska.	Användningen av droger ska minska.
	Trafficking och våld i nära relationer ska minska.
	Alla placerade barn och unga ska ha sin "egen" socialsekreterare.

Utvecklingen av Göteborgs företagsklimat måste förbättras, med stora behov av ny infrastruktur och fler arbetstillfällen.	
Strategiskt mål	Göteborgs Stad ska verka för tillväxt, för fler företagsetableringar och fler arbetstillfällen i Göteborg med omnejd.
Prioriterade mål	Fokusområden
Företagsklimatet ska bli bättre	Det ska bli enklare för små och lokala företag att lämna konkurrenskraftiga anbud vid kommunala upphandlingar.
	Förbättrade attityder till företagande och entreprenörskap.
	Kommunen ska undvika att konkurrera med näringslivet.
Det hållbara resandet ska öka.	Västsvenska paketet ska fullföljas.
	BRT-system och fler elbusslinjer ska utvecklas
	Kommunikationerna Göteborg - Landvetter flygplats ska förbättras och miljöanpassas.
Andelen göteborgare med egen försörjning ska öka.	Insatser för att minska andelen hushåll med försörjningsstöd ska öka.
	Antalet sommarjobb, praktikplatser och lärlingsplatser ska öka.

Göteborg står inför stora befolkningsförändringar med in- och utflyttning, åldrande befolkning och behov av stora insatser för fler bostäder, anpassad service och kulturutbud kombinerat med god miljö. Utmaningen är att lyckas med utbyggnad, förändring och förbättring med ansvar om den kommunala ekonomin.	
Strategiskt mål	Göteborg ska anpassa bostadsutbud, kommunal service och andra förutsättningar efter befolkningsförändringarna i syfte att göra Göteborg attraktiv och tillgänglig för organisationer, företag och människor i alla åldrar.
Prioriterade mål	Fokusområden
Förutsättningarna för att bygga fler bostäder ska öka.	Planprocessen ska utvecklas för att möjliggöra att antalet bygglov för bostadsbyggande ökar.
	Antalet platser inom äldreomsorgen ska öka.
	Antalet vräkningar från kommunala bostadsbolag ska minska.
Boendet som egen bostad.	Ofrivillig hemlöshet ska minska.
	Hyresgästerna inom det kommunala bostadsbeståndet ska erbjudas utökade möjligheter till självförvaltning av fastigheten.
	Möjligheter till fler tillval inom de kommunala hyresrätterna ska öka.
Deltagandet i samhällslivet ska öka.	Förutsättningar för att delta i kulturskolan ska öka.
	Göteborgarnas möjligheter att delta i kultur- och föreningslivet ska öka.
	Simkunnigheten ska öka.
Tryggheten i det offentliga rummet ska öka.	Göteborg ska öka insatserna och samarbete med andra kommuner och myndigheter för att motverka rekryteringen till kriminella gäng, terroristorganisationer och annan kriminell verksamhet för att bland annat minska antalet skottlossningar i staden.
	Göteborgarnas tillgänglighet till grönska ska öka.
	Andelen otrygga stadsrum ska minska.
Minskat miljöavtryck från varje göteborgare.	Stadens energianvändning ska effektiviseras.
	Stadens luft- och vattenkvaliteten ska förbättras.
	Andelen varor och tjänster med social- och miljöhänsyn ska öka.

Göteborg har ett högt skattetryck men trots detta en lågt rankad service med brist på tillit.	
Strategiskt mål	Göteborg ska sträva efter en effektivare organisation som hushållar med medborgarnas skattemedel. Staden behöver effektivisera det kommunala uppdraget och prioritera kärnuppgifterna.
Prioriterade mål	Fokusområden
Fler kvalitetsssäkrade kärnuppgifter.	Myndighetsutövningen ska bli mer effektiv och serviceinriktad.
	Öppenhet och transparens ska öka i all kommunal verksamhet.
	Handläggningstiderna ska kortas.
Stadens hushållning med gemensamma resurser ska stärkas.	Medarbetarnas möjligheter till egna initiativ ska öka.
	Resurshushållningen ska öka och svinnet inom de kommunala verksamheterna ska minska.
	Inköp utanför ramavtal ska minska.
Göteborgs Stad ska uppfattas som en god och attraktiv arbetsgivare.	Sjukfrånvaron ska minska.
	Nöjd medarbetarindex (NMI) ska öka.
	Osakliga löneskillnader ska minska.

Ekonomisk sammanställning 2017-2019

Mkr	2017	2018	2019
RESULTATRÄKNING			
Verksamhetens intäkter	8 802	8 999	9 208
Verksamhetens kostnader	-37 628	-38 826	-39 913
Avskrivningar	-1 030	-1 075	-1 110
Verksamhetens nettokostnader	-29 856	-30 902	-31 815
Skatteintäkter och kommunal-ekonomisk utjämning m m	30 043	31 155	32 128
Finansiellt netto, inkl utdelning	13	-253	-313
Årets resultat	200	0	0

BALANSRÄKNING

TILLGÅNGAR

Anläggningstillgångar	59 560	64 335	68 125
Omsättningstillgångar	13 200	13 400	13 600

SUMMA TILLGÅNGAR	72 760	77 735	81 725
-------------------------	---------------	---------------	---------------

EGET KAPITAL

varav årets resultat	200	0	0
varav resultatutjämningsreserv	657	657	657

AVSÄTTNINGAR

Långfristiga skulder	34 560	39 335	43 125
Kortfristiga skulder	14 800	15 000	15 200
SUMMA SKULDER	49 360	54 335	58 325

SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	72 760	77 735	81 725
---	---------------	---------------	---------------

Ekonomiska ramar 2017, tkr

Utbildning

Kommunstyrelsen

Förskola/barnomsorg 3 939 200

Barn 1-3 år	163 700 kr ¹
Barn 4-5 år	108 400 kr ¹

Skolbarnomsorg 859 300

Förskoleklass och skolbarn	37 900 kr ¹
Fritidsklubb	15 700 kr ¹

Skola 4 903 600

Förskoleklass	51 300 kr ¹
Åk 1-6	81 500 kr ¹
Åk 7-9	99 400 kr ¹

Central nämnd för skola 1 195 600

varav:

Specialpedagogisk enhet, särskola mm	283 800
Stödinsatser inklusive likställighetsgaranti mm	942 700
Kvalitetsuppföljning, bedömning av stödbehov, skolkort mm	332 800
Avgifter	-363 700

Utbildningsnämnden 1 774 800

Summa Utbildning 12 672 500

Äldreomsorg samt kommunal hälso- och sjukvård

Kommunstyrelsen

Hemtjänst	1 442 500
Produktionsersättning boende, hospice mm	3 238 300
Produktionsersättning hemsjukvård i ordinärt boende	389 600
Kvalitetsuppföljning, biståndsbedömning mm	130 000
Intäkter mm	-293 800

Summa Äldreomsorg samt kommunal hälso- och sjukvård 4 906 600

---

¹ Fristående utförare erhåller utöver angivna belopp momscompensation med 6 procent

Ekonomiska ramar 2017, tkr

Stadsdelsnämnder

Angered	1 196 400
Östra Göteborg	1 054 200
Örgryte-Härlanda	538 400
Centrum	422 800
Majorna-Linné	587 100
Askim-Frölunda-Högsbo	729 700
Västra Göteborg	626 700
Västra Hisingen	746 700
Lundby	476 800
Norra Hisingen	620 600
Summa stadsdelsnämnder	6 999 400

Nämnder med särskild inriktning

Byggnadsnämnden	103 700
Fastighetsnämnden	22 400
Idrotts- och föreningsnämnden	459 100
Kommunstyrelsen	298 900
Kulturnämnden	647 800
Lokalnämnden	-368 800
Miljö- och klimatnämnden	56 100
Nämnden för Arbetsmarknad och vuxenutbildning	521 000
Nämnden för Intraservice	18 600
Nämnden för Konsument och medborgarservice	38 700
Park- och naturnämnden	217 000
Social resursnämnd	564 300
Trafiknämnden	738 500
Valnämnden	2 200
Överförmyndarnämnden	14 200

Nämnder med taxefinansierad verksamhet

Kretslopp och vattennämnden -

Särskilda budgetposter

Arkivnämnden	20 800
Business Region Göteborg AB	22 500
Fastighetsnämnden; transfereringar	69 000
Räddningstjänstförbundet Storgöteborg	327 800
Överförmyndarnämnden; arvoden	14 100

Kommuncentrala/ofördelade medel

Lokalt grundskolelyft	42 000
Stärkt gymnasieskola	35 000
Jobb för unga	25 000
Ökad trygghet och säkerhet	25 000
Företags- och näringslivsutveckling	20 000
Höjd planberedskap för ökat byggande	20 000
Stärkt elevhälsa och föräldrastöd	15 000
Miljöutveckling	15 000
Fler trygghetsboenden	15 000
Kvalitetsinsatser inom äldreomsorg och hemtjänst	15 000
Ökad simkunnighet	7 000
Insatser mot våldsbejakande extremism	2 000
Kostnader för assistansersättning	246 500
Underhållsåtgärder lokaler	165 000
Bostäder Funktionsnedsättning	110 000
Pensioner Räddningstjänsten	59 236
Personal- och kompetensutveckling	45 500
Revisorskollegiet	32 795
Enkelt avhjälpna hinder	25 000
Socialsekreterarnas arbetssituation	5 000
E-samhälle	4 000
Göteborgs internationella miljöpris	1 500

Totalt ekonomiska ramar 29 347 931

Investeringsplan 2016-2019

(indexuppräknade belopp till respektive års prisnivå)

	Mkr
Idrotts- och föreningsnämnden	590
Fastighetsnämnden	775
Kretslopp och vattennämnden	1 929
Lokalnämnden	
Förskola	2 154
Grundskola	4 824
Gymnasieskola	482
Äldreboende	523
Bostäder med särskild service	570
Övriga lokaler	509
Park- och naturnämnden	256
Trafiknämnden	9 287
Kommunövergripande investeringsutrymme	300
<hr/>	
Totalt investeringsutrymme	22 199